

35 let AERA

naš aero

7 • 81

naš aero

glasilo kemične, grafične
in papirne industrije celje

letnik XX — številka 7

celje, september 1981

uredniški odbor

stane brinovec, rado čepič,

silvo črepinšek, ciril debeljak,

karmen dovč, konrad orožim,

vera radič, franc ribič,

dora rovere, zdenka strnad,

anica svet, anton svelelšek

tehnično vodstvo

peter oset

glavni in odgovorni urednik

jože randl

uredil

tone škerbec

tisk

aero, tozd grafika

za tiskarno drago vračun

naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor aero
celje, čuprijska 10

po mnenju republiškega sekretariata za prosveto
in kulturo, št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oprosteno temeljnega davka od prometa
proizvodov

glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.400 izvodov

SPORED PRIREDITEV

PONEDELJEK, 7. 9. 1981

- ob 13. uri: Muzej revolucije — Otvoritev razstave: Dosežki Aera
- ob 16. uri: Igrišče Tehniške srednje šole — Rokometni turnir

TOREK, 8. 9. 1981

- Izlet upokoencev Aero v Begunje na Gorenjskem
- Krvodajalska akcija na Transfuzijski postaji
- ob 16. uri: Igrišče Tehniške srednje šole — Turnir v malem nogometu

SREDA, 9. 9. 1981

- ob 13. uri: Slavnostna seja delavskih svetov TOZD in DSSS s podelitvijo jubilejnih nagrad delavcem
- ob 16. uri: Osnovna šola Slavko Šlander — Odbojgarski turnir
- ob 17. uri: Dom JLA Celje — Slavnostna seja delavskega sveta in družbenopolitičnih organizacij DO Aero s kulturnim programom

ČETRTEK, 10. 9. 1981

- ob 13. uri: Jedilnica Ipavčeva ulica — Razgovor z delovnimi invalidi Aera
- ob 16. uri: Šahovski dom Celje — Interno posamično prvenstvo Aera v šahu

PETEK, 11. 9. 1981

- od 10. do 12. ure: Ogled obratov Aera za občane
- od 15. do 17. ure: Ogled obratov Aera za občane
- ob 13. uri: Slovensko ljudsko gledališče Celje — Samostojna razstava likovnih del: Lojze Pongrašič — TOZD Kemija Celje (plastike), Jure Godec — DSSS (akvareli)
- ob 16. uri: Osnovna šola Slavko Šlander — Košarkarski dvboj: Aero-Medvode — Aero-Celje

SOBOTA, 12. 9. 1981

- ob 8. uri: Glazija Celje — Nogometna tekma: Color Medvode — Aero Celje
- ob 10. uri: Griček Celje — Srečanje delavcev Aera s kulturno-zabavnim programom

Pomembno obletnico obstoja naše delovne organizacije slavimo v času visokih jubilejev, 40-letnice ustanovitve Osvobodilne fronte, 40-letnice vstaje slovenskega naroda in socialistične revolucije ter III. kongresa samoupravljalcev, obdobju velikih, skupnih prizadevanj in naporov za uresničevanje ciljev gospodarske stabilizacije, odločilne vloge delavcev v združenem delu za pospešitev nadaljnjega, uspešnega razvoja naše samoupravne, socialistične, jugoslovanske skupnosti.

Razvoj samoupravljanja in jasna razvojna pot so trdni temelji naših uspehov in napredka, vodilo vztrajne rasti, ki ga beležimo tudi v Aeru.

Naš jubilej je priložnost za potrditev vseh teh vidikov, oceno sedanjega trenutka ter usmeritev v prihodnje.

O tem je stekel pogovor z glavnim direktorjem naše delovne organizacije, Milanom Zupančičem.

Pred nami je II. Teden Aera in v njem proslavitev naše 35-letnice. Tovariš direktor, kaj nam naš Teden pomeni in kaj prinaša?

Milan ZUPANČIČ:

— Ko se je porodila ideja o Tednu Aera, smo želeli, da bi to bila vsakoletna prireditev, ki bi z leti postala tradicionalna. Zdaj pripravljamo že drugo in upamo, da bo, po uspešno izvedenem Tednu v lanskem letu in obsežnih pripravah za letošnjo, tako tudi v prihodnje.

Široko zastavljen program pri naša različne aktivnosti na področjih športa, kulture, družabno srečanje naših delavcev, srečanje z našimi upokojenci. V neki drugačni obliki, kot sicer na raznih sestankih, se bomo seznanili z aktualnimi dogodki v naši delovni organizaciji. Vsekakor pa je poseben pomen v tem, da v sproščenem vzdušju pogledamo vezi med delavci naših proizvodnih temeljnih organizacij. Vemo, kakšna je naša dislociranost obratov, ko so delavci med delavnikom vezani na svoje delovno področje in okolje, v katerem živijo.

Tudi povezava z našimi upokojenci je nujna, saj vemo, da naše nekdanje sodelavce zanima, kako živi kolektiv, v katerem so delali in s svojim delom zastavili razvojne poti.

Že smo pri skoraj tradicionalnem vprašanju. Kakšna je vaša ocena poslovanja v prvem polletju letošnjega leta? Kaj je prav zdaj osrednje vprašanje v Aeru?

Milan ZUPANČIČ:

Vsekakor sedANJI gospodarski trenutek. Ocenjujem, da smo z doseženimi rezultati poslovanja v prvem polletju lahko zadovoljni, vendar se vzporedno postavlja vprašanje zagotovitve dela do konca leta in s tem nadaljevanje uspešnega poslovanja, tako da bi to poslovno leto zaključili vsaj z enakimi rezultati.

Ugotavljamo namreč, da se že čutijo posledice zmanjšane proizvodnje, restriktivskih ukrepov pri uvozu in vsekakor neizpolnjevanje planskih nalog pri našem izvozu.

O izvoznih nalogah stalno govorimo, govorimo o obveznostih za povečanje. To je gotovo najbolj aktualna naloga celotnega jugoslovanskega gospodarstva. Kljub temu, žal, ugotavljamo, da nismo izvršili vseh nalog na tem področju. To še posebej omenjam zaradi tega, ker je, z najnovejšim odlokom SISEOT, možnost uvoza izključno vezana na realizacijo lastnega izvoza, ki smo ga prevzeli s planskimi dokumenti za letošnje leto.

Pri analizi našega izvoza ugotavljamo, da je več vzrokov za

nedoseganje načrtovanega obsega izvoza, pri čemer so nekateri objektivni razlogi. Pri tem mislim predvsem na naše največje kupce v lanskem letu, pri katerih je zdaj splošna politična situacija neugodna in to se odraža pri prodaji na njihovem tržišču.

Povedati pa tudi moram, da so na zmanjšani izvoz vplivale tudi naše, lastne napake. Prav zaradi tega je naša osnovna naloga v tem trenutku preučitev naših možnosti, da bi z organiziranim pristopom povečali izvoz, seveda z dobro organizirano proizvodnjo in uspešnim sodelovanjem vseh služb.

Pri vsem tem pa je gotovo izredno pomembna kakovost?

Milan ZUPANČIČ:

— Gotovo. Mednarodno tržišče sprejema le kakovostne proizvode s predpostavko, da je že kupec dosegel zanj sprejemljivo ceno. Žal moram reči, da je to pri nekaterih naših izdelkih, predvsem tistih, ki jih prvič izvažamo v večjih količinah ali pa so tudi pri nas, kot lastna proizvodnja, novi proizvodi (samokopirni papir), največji problem. Znan je primer, ko smo z dobro organizirano kontrolo kakovosti ugotovili, da je proizvod slab, vendar pa je bil zaradi nezadostne informiranosti delavcev, ki opravljajo naloge pri izvozu, odposlan na tržišče.

Omeniti moram tudi to, da pre-
slabo izkoriščamo možnosti pre-
izkusa naših proizvodov izven la-
boratorija, v praksi, ki bi ne-
dvomno dala dokončni odgovor
in zagotovilo, da je proizvod res-
nično uporaben.

Ob tem naj poudarim še to, da
bo prav v Tednu Aera jubilejna,
stota seja teama kakovosti. Prav
služba kakovosti bo z dodatnim
programom dela lahko odločujo-
če razrešila problem uspešnega
nastopa na tržiščih v prihodnje.

Še enkrat pa poudarjam, da je
povečanje izvoza naša prioritet-
na naloga, ki jo moramo sprejeti
vsi, od delavcev v izvozu, do de-
lavcev v proizvodnji in kontroli.

**K uresničitvi vseh teh nalog
nedvomno odločilno prispevajo
tudi naše investicijske naložbe?**

Milan ZUPANČIČ:

— Da. Z njimi smo si v pretek-
lem petletnem obdobju zagotovi-
li del lastnih surovin. Pri tem mi-
slim papir, predelavo v samoko-
pirni papir kot proizvod, ki je
zelo zanimiv za mednarodni trg.

Večina investicijskih naložb je
bila namenjena za povečanje
zmogljivosti, ki bi zadovoljevale
domače tržišče in dajale blago za
mednarodno menjavo. Za primer
naj omenim novi stroj za proiz-
vodnjo jasnit.

Kaj pa naše nove investicije?

Milan ZUPANČIČ:

— Znano je, da tečejo dela pri
dveh novih naložbah. Prva je v
fazi zaključnih del. To je novi
stroj za proizvodnjo samolepilnih
trakov v šempetrskem tozdu.
Druga pa je nova grafika — dol-
goletna investicijska naloga.

S podvojitvijo zmogljivosti sa-
molepilnih trakov se odpirajo no-
ve možnosti za povečanje izvoza,
danes deficitarnega selotejpa na
jugoslovanskem trgu.

Prav v Tednu Aera smo želeli
predstaviti delovanje novega stro-
ja, vendar zaradi tehnično-tehno-
loških težav to, žal, ne bo mogo-
če. Prav zdaj teče vrsta zahtevnih
zaključnih del v popolnoma od-
deljenem prostoru s pregradno
steno, zaradi strogih požarno-var-
nostnih predpisov. Prvotno smo
mislili, da bi steno odstranili, ven-

dar je ponovna postavitve nemo-
goča. Tako novo, veliko delovno
zmago nismo mogli uvrstiti v
program letošnjega tedna Aera.

Omenim naj še, da tečejo do-
govori z licenčnim partnerjem, s
katerim je sicer pogodba potekla,
za nadaljnje poslovno-tehnično
sodelovanje in večje skupno
vključevanje v mednarodno me-
njava.

Pri novi grafiki pa gre za re-
alizacijo obveznosti, ki jih je
Aero prevzel že 1971. leta ob in-
tegraciji s Cetisom. Tehnološko
organizirana proizvodnja v no-
vem objektu bo dala predvsem
možnosti pocenitve končnega iz-
delka, ki vse bolj postaja tudi iz-
vozni artikel tozd Grafika.

Novi investiciji sta že del na-
šega nadaljnjega razvoja. Kaj bo-
mo še morali storiti in kam bo-
mo usmerili naša razvojna priza-
devanja?

Milan ZUPANČIČ:

— Naše razvojne ambicije so
velike. Vprašanje pa je, če bomo
vse lahko realizirali. Predpisi na
področju investicijske dejavnosti
so zaostreni, saj je to eden od
temeljnih predpogojev za stabili-
zacijo jugoslovanskega gospodar-
stva.

V Aeru je nujna rekonstrukci-
ja proizvodnje celuloze v Med-
vodah. Zastarelost posameznih
naprav predstavlja resno vpraša-
nje dovoljenja za obratovanje. To
pa je osnovni razlog za nujen
pristop k rekonstrukciji.

Naš tozd v Medvodah je že la-
ni kupil demontirano opremo To-
varne papirja iz Zagreba pod zelo
ugodnimi kreditnimi pogoji. Ta-
ko bomo morali v najkrajšem
času predstaviti kuhalnike iz Za-
greba v Medvode.

Nadaljujejo se tudi razgovori s
potencialnimi sovlagatelji za re-
alizacijo povečanja zmogljivosti
papirja in samokopirnega papir-
ja, ki ju obravnavamo kot enoten
projekt.

Problem bo gotovo v zagotovit-
vi deviznih sredstev za opremo,
katere večji del je iz uvoza. Vpra-
šanje zagotovitve surovine je tu-
di v teku in se bo uredilo s sa-
moupravnim sporazumom s pro-

izvajalci celuloze v Sloveniji in
Jugoslaviji.

**Kako pa je z vključevanjem v
širši jugoslovanski prostor?**

Milan ZUPANČIČ:

— Pomemben prispevek k pri-
hodnjemu razvoju Kosova in s
tem širše, tudi jugoslovanskega
gospodarstva, naj bi bila skupna
naložba v Kosovski Mitrovici, ki
bi bila zgrajena iz sredstev za
manj razvita območja v Jugosla-
viji. Projekt, ki je zelo zanimiv
za SAP Kosovo in SR Slovenijo,
bi se realiziral v treh fazah. Te
bi se časovno opredelile po dogo-
voru s partnerjem na Kosovu,
skladno z razvojem novih zmog-
ljivosti papirja, ki bi se lahko
predeloval v novi tovarni v Ko-
sovski Mitrovici.

**Kaj pa naši projekti in možno-
sti v tujini?**

Milan ZUPANČIČ:

— V realizaciji je že prva na-
ložba izven meja naše domovine,
predelava samolepilnih trakov na
Malti. Pripravljeni pa so tudi pro-
jekti za proizvodnjo v Nigeriji in
Angoli, prav zdaj pa se pojavlja
interes za skupno dodelavo jasni-
ta v Siriji.

Ti projekti bi lahko veliko pri-
spevali k povečani mednarodni
menjavi, prek »prodaje našega,
lastnega znanja« in polproizvo-
dov, ki bi se dodelali, do konč-
nega proizvoda v bodočih skup-
nih obratih v omenjenih deže-
lah.

**Kako pa je z našim razvojem?
Smo v zadnjem obdobju prišli
do kakšnih zanimivih proizvodov?**

Milan ZUPANČIČ:

— Da. V našem razvojno-inve-
sticijskem sektorju so izdelali
precej projektov. Več je priprav-
ljenih, vendar je realizacija
vprašljiva, ne le zaradi trenutnih
težav pri investiranju, temveč
predvsem zaradi dodatnih potreb
po uvozu reprodukcijskih mate-
rialov.

Premik v pozitivnem smislu pa
je vsekakor že dejstvo, da so pro-
jekti izdelani pri nas, v Aeru, z
razvojnimi delom naših strokov-
njakov.

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

Gotovo je realna možnost razreševanja nastalih problemov in zagotovilo za uspešno delo ter poslovanje v prihodnje v pospešenem razvijanju samoupravnih odnosov in doslednem izpolnjevanju ciljev ustalitve gospodarstva?

Milan ZUPANČIČ:

Letošnja prireditev naj bi bil naš prispevek v letu jubilejev, ki jih praznujemo.

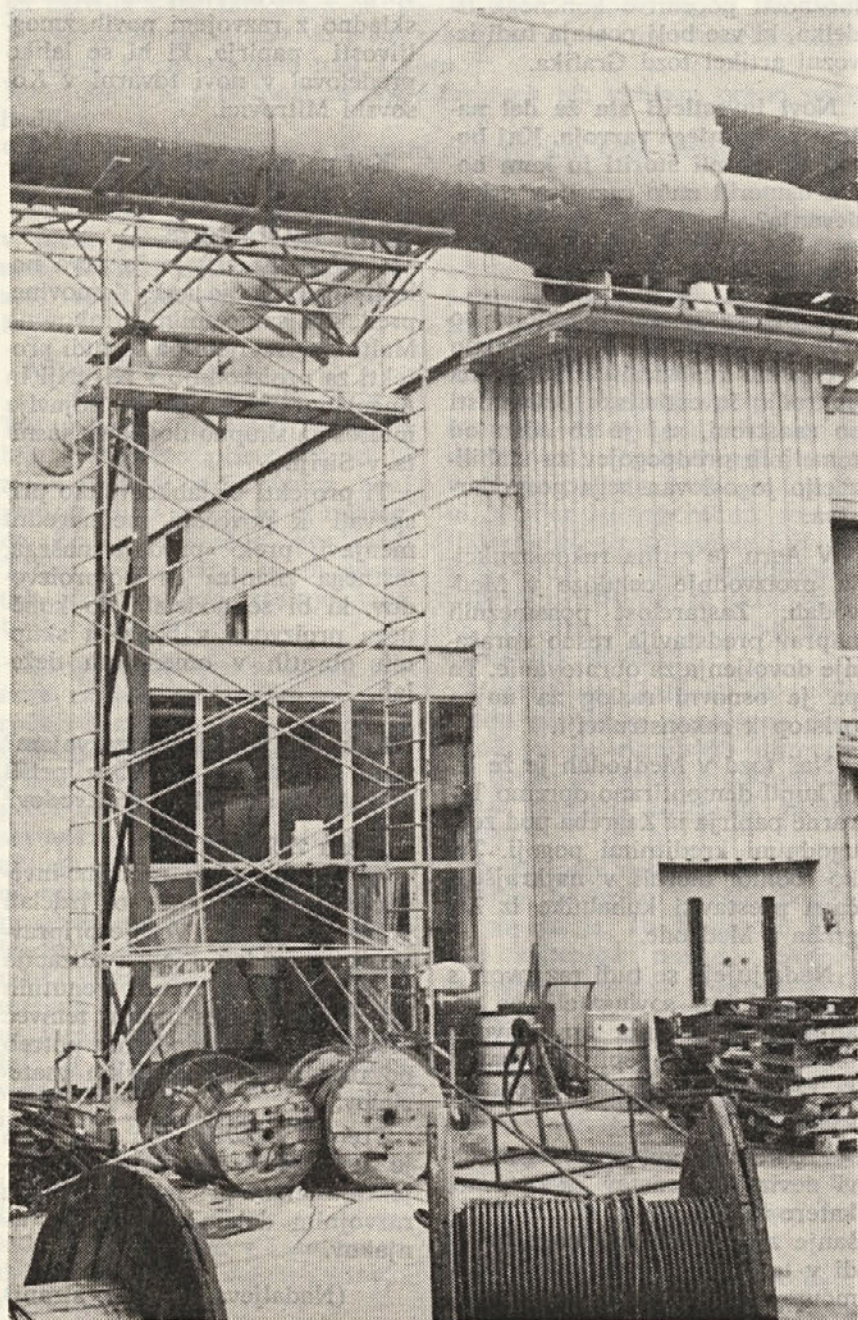
V naših srečanjih pa bomo največ časa posvetili izmenjavi mnenj in ugotovitvam iz resolucije III. kongresa samoupravljalcev, tako da se bomo tvorno vključili v prizadevanja za izvajanje

stabilizacijskih nalog in s poglobljenimi samoupravnimi odnosi hitreje dosegli prave odločitve.

Nikakor pa ne smemo prezreti dejstva, da nas čakajo zahtevne in odgovorne naloge do konca tega leta, pa tudi do naslednjega srečanja prihodnje leto.

Tone Škerbec

25 LET PROIZVODNJE SAMOLEPILNIH TRAKOV

Vzporedno z visoko obletnico obstoja naše delovne organizacije slavi temeljna proizvodna organizacija Kemija v Šempetru delovni jubilej, 25-letnico proizvodnje samolepilnih trakov. Prizadevano delo, razvoj in pomembne značilnosti smo strnili v pogovoru z direktorico tozda, Jelisaveto Podgornikovo.

Tovarišica Podgornikova, kakšni so bili začetki proizvodnje v vašem tozdu?

Jelisaveta PODGORNIK:

— 25-letnica proizvodnje samolepilnih trakov je za nas, delavce v Šempetru, kakor tudi za našo delovno organizacijo resnično pomemben jubilej.

Pred 25 leti smo v Aeru pričeli v majhnem obsegu s prvimi poskusi, kako bi uveljavili selotejp na našem tržišču. Po skromnem začetku, s 500 rolicami selotejpa, se je proizvodnja stalno večala in naraščala. Naše tržišče je novi proizvod sprejelo z velikim povpraševanjem. Začetki so resnično zanimivi tudi zato, saj vemo, da smo tehnološki postopek izdelave osvajali po nekoliko neobičajni poti. V začetku smo namreč le embalirali rolce angleškega partnerja, kar danes ne bi bila zaželeno varianta, vendar zaradi vprašanja uveljavitve, takrat ni šlo drugače. Čeprav je bil selotejp v svetu že dobro znan, pa je pri nas predstavljal pravo revolucijo. Potrebe na našem tržišču so izredno narastle in lastna proizvodnja je postala nujna. Najprej smo kupili majhen rezalni stroj za razrez velikih rol in nato še nekaj večjih, vendar tudi

to ni zadostovalo vse večjim potrebam. Vedno znova se je postavljalo vprašanje lastne proizvodnje.

Leto 1965 lahko označimo kot veliko prelomnico, saj smo takrat kupili rabljeni stroj za impregnacijo od firme Sellotape. Postavili smo ga v nekdanje prostore tekstilne tovarne v Šempetru in stekla je proizvodnja. Uvažati pa smo morali lepilo, ki smo ga ustrezno pripravljali sami.

Izredno pomembno je leto 1972. Takrat je zrasel nov obrat selotejpa z vsemi potrebnimi objekti, postavili pa smo tudi že drugi, modernejši stroj, ki ga imenujemo S-2, in povečali proizvodnjo tako, da smo zadovoljili tržne potrebe vse do leta 1979. Takrat pa smo pričeli z načrtovanjem nove kapacitete, oziroma naše investicije, ki je prav zdaj v zaključni fazi.

Preden bi predstavili novo investicijo, bi se še zadržali pri današnjih problemih. S katerimi vprašanji se srečujete v tem času?

Jelisaveta PODGORNİK:

— Gospodarska situacija je izredno zaostrena in srečujemo se z vrsto težav. Naša osnovna naloga je povečanje izvoza, vzporedno pa se pojavlja problem uvoza surovin, saj smo pri proizvodnji selotejpa, oziroma samolepilnih trakov, zelo odvisni od njih. Naša tehnologija je takšna, da v veliki meri uporabljamo surovine naravnega izvora, to je kavčuk, ki ga zaenkrat ni moč nadomestiti, recimo z drugimi, domačimi surovinami.

Dejstvo je, da poskušamo ostale surovine, ki so tudi naravnega izvora, zamenjati s sintetičnimi, ki bi jih mogoče lahko dobili tudi doma. Vendar so tu še velike težave, saj jugoslovanska kemična industrija še ni uspela osvojiti takšne tehnologije in predelave, da bi lahko zadovoljila naše potrebe.

Podobno je tudi pri folijah, ki jih moramo uvažati in predstavljajo veliko uvozno postavko. Domači proizvajalci folij, ki jih potrebujemo, še niso izdelovali in zato smo se pričeli dogovarjati in povezovati, še posebej ob načrtovanju investicije S-3, da bi si za-

gotovili domačo surovino. Tako smo podpisali samoupravni sporazum s Kepolom iz Zadra, ki je v letošnjem letu pričel s proizvodnjo folije, po zaključeni investiciji za proizvodnjo surovine, ki jo mi potrebujemo. Tudi Jugoviniil bo v bližnji prihodnosti, po zaključni investiciji v posebne PVC folije, lahko nudil surovino, ki je še doslej nismo proizvajali v Jugoslaviji.

Poudariti moramo, da se tudi naši proizvajalci surovin srečujejo s podobnimi problemi kot mi, saj so vezani na uvoz nekaterih surovin. Tudi pri tem smo sklenili vrsto sporazumov in sodelovanje, primer je Viskoza iz Loznice s proizvodnjo celofanske folije, s sovlaganjem, za zagotovitev surovin domačih proizvajalcev.

To so specifična vprašanja in problemi, ki nas vse tarejo pri izpolnjevanju stabilizacijskih prizadevanj in uresničevanju plan-skih dokumentov.

Kakšna pa je situacija v izvozu?

Jelisaveta PODGORNİK:

— Čeprav je izvoz naša prioriteta naloga, moramo, žal, povedati, da ob polletju nismo uspeli realizirati izvoznih obveznosti. Sicer je res tudi to, da smo jih zelo smelo načrtovali in jih skoraj podvojili glede na plan v lanskem letu.

Vzrok, da načrtovanega izvoza nismo dosegli, je tudi v tem, da smo največ izvažali v Iran in na

Poljsko, ti dve državi pa letos pestijo gospodarske in politične težave. Zato smo poskušali pospešiti prodajo tudi na drugih tržiščih, vendar nam ni uspela v načrtovanem obsegu.

Upamo, da se bo situacija izboljšala v najkrajšem času, saj smo prav zdaj dobili prva naročila iz Irana za letošnje leto. Kot zanimivost naj povem, da se iransko novo leto pričinja s prvim aprilom. Zato trdno upamo, da bomo uspeli izpolniti izvozne obveznosti, saj dobro vemo, da si drugače ne moremo zagotoviti surovin iz uvoza.

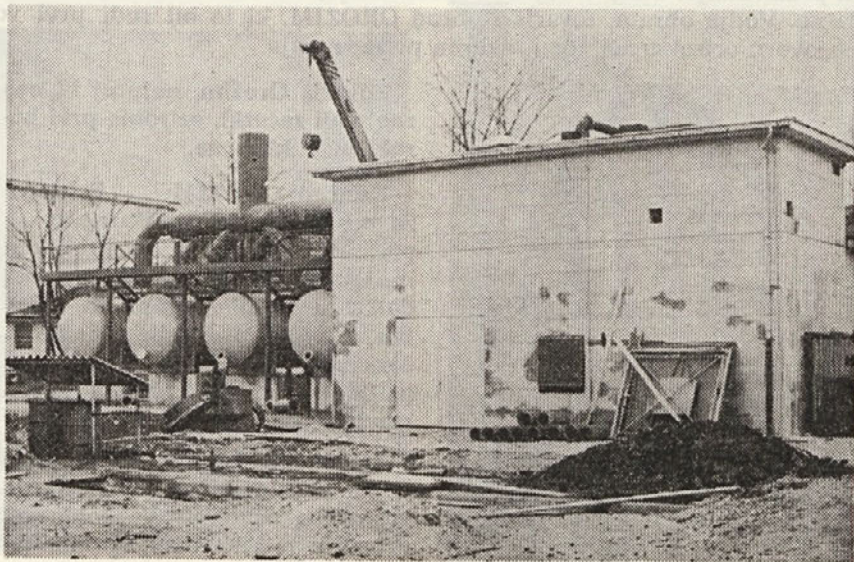
Nova investicija S-3 bo, kljub kasnitvi zaključnih del, gotovo prispevala velik delež pri prizadevanjih za povečano proizvodnjo samolepilnih trakov, ki jih pri-manjkuje doma in pri izvozu?

Jelisaveta PODGORNİK:

— Nedvomno. Z novim strojem, ko bo stekla proizvodnja, bomo podvojili naše kapacitete.

Zaključna dela sicer kasnijo za približno tri mesece, vendar menim, da vsi dobro poznamo vzroke, zaradi katerih naša velika investicija še ni končana. Restriksijski ukrepi pri uvozu opreme so nam zadali vrsto problemov in obremenitev pri razreševanju pospešene izgradnje. Pomembno je, da dela tečejo in da jih že zaključujemo. Poudariti moram, da se zavedamo odgovornosti in da vsak naš delavec živi z investicijo.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)

Posebej moramo omeniti razumevanje, potrpežljivost in prizadevanja delavcev, ki delajo v obratu selotejpa v težkih delovnih pogojih, saj so zaradi izgrad-

nje in postavitve novega stroja, zelo utesnjeni. Sicer pa proizvodnja teče skoraj nemoteno in količinsko zadovoljivo.

Dovolite, da izrazim zahvalo vsem, ki uspešno sodelujejo pri

naših prizadevanjih za uresničitev velike delovne zmage, ki bo ob pričetku obratovanja še en lep uspeh delavcev Aera.

Besedilo in foto:
Tone Škerbec

ŠE O PROJEKTU S-3

O izvajanju operativnega dela pri realizaciji investicije za razširitev proizvodnje samolepilnih trakov smo podali informacijo v mesecu aprilu v našem glasilu. V naslednjih štirih mesecih so dela vidno napredovala, vendar še niso zaključena, kot smo pričakovali. Vzrok za to ni v neangžiranosti in nedelavnosti pri projektu S-3, temveč problemi, ki bi jih tokrat želeli kratko opisati.

1. Dobavitelj stroja, avstrijska firma Andritz iz Gradca je zadnji sklop nanašalnega stroja izdobavila šele v mesecu aprilu. Dodatna potrebna oprema za stroj pa še zdaj prihaja s posebnimi pošilkami med zaključnimi deli. Poudariti moramo, da glavni na-

našalni stroj ni tak stroj kot ostali v naši delovni organizaciji, ki smo jih kupili in postavili na pripravljene temelje. Stroj za samolepilne trakove je izdelala in ga še dela firma Andritz prvič na osnovi tehnologije firme Sellotape in naših izkušenj. Stroj je torej »prvenec« in se v zaključni fazi projektira in gradi pri nas na kraju samem.

2. Razširitev proizvodnje samolepilnih trakov pa ni rešeno samo z izgradnjo nanašalnega stroja, temveč z vrsto dodatnih investicijskih vlaganj. Obseg ostalih del nam nazorno prikazuje tudi dejstvo, da pri projektu S-3 sodeluje štirinajst delovnih organizacij.

3. Vsekakor ni nepomembno tudi to, da so se zaključna dela

načrtovala po terminskem planu v mesecu juliju in avgustu, kar pa je glede na čas dopustov nesprejemljivo. Toda želja po čimprejšnjem ustvarjanju dohodka in začetne težave z dobavo in carino so nas privedle do izdelave tako zastavljenega plana.

Ob zaključku te informacije bi se radi zahvalili vsem za sodelovanje pri realizaciji projekta S-3, ki bo ob dograditvi velika delovna zmaga.

Vse delavce Aera pa vabimo, da si 11. septembra letos ob 12. uri ogledajo zaključna dela na projektu v TOZD kemija Šempe-ter.

Team S-3

DELOVNI JUBILEJ – 25 LET NAŠE KLIŠARNE

Ob jubileju delovne organizacije beležimo tudi nekatere pomembne obletnice obstoja naših obratov in proizvodnje. Tako v obratu reprodukcije, v TOZD Grafika, mineva 25 let od ustanovitve oddelka klišarne. Vodja obrata, tovariš Konrad OROŽIM, ki je bil tudi prvi vodja oddelka klišarne, je v našem pogovoru orisal značilnosti, delo in prizadevanja.

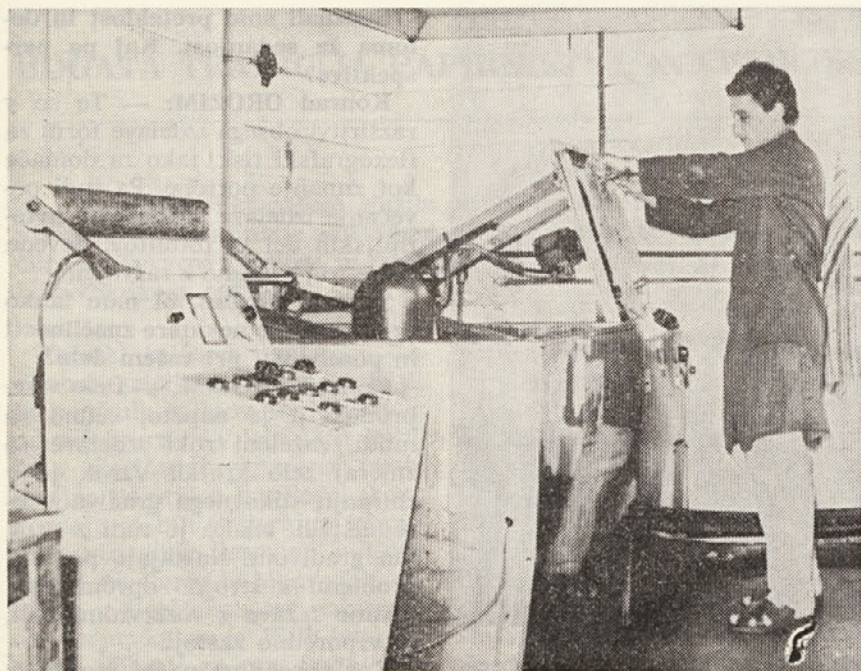
Tovariš Orožim, najprej bi nas zanimali začetki, oziroma prvi koraki naše klišarne.

Konrad OROŽIM: — Priprave za postavitev naše klišarne so se pričele že januarja 1955. Pred tem naša tiskarna ni imela tega oddelka in je bila vezana na storitve drugih tiskarskih hiš. Povečane potrebe v lastni proizvodnji pa so narekovale čimprejšnjo postavitev lastnega oddelka.

Za lokacijo so bili izbrali dvo-riščni prostori in del stare knji-goveznice na Trgu V. kongresa. Prostora je bilo malo, oprema pa

je bila, razen objektiva in rast-rov, vsa domače izdelave zaradi težav z uvozom. Fotokamero sta

izdelala dva obrtnika iz Beograda, neki mizar — Slovenec, rezbar iz okolice Ptuja, ki se je obrti izučil pri mojstru Hohnjecu, v hiši, kjer je danes naš Kadrovski in splošni sektor, in njegov sodelavec, strojni ključavničar. Izdelala sta kopijo reprokamere tipa Valenti, letnik 1900. Ostalo opremo so izdelali Grafostroj iz Novoga Sada, Stroj iz Zagreba, Pohišstvo iz Celja, mnogo drobnih pripomočkov pa znani celjski lesostrugar, Tone Lovšin. Kadri so bili domači, s tovarišem Žanijem Uraničem sva se strokovno izpopolnjevala v tiskarnah Ljudske pravice in Jože Moškrič v Ljubljani.

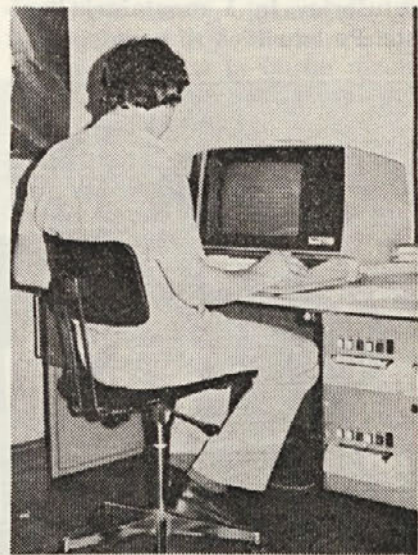
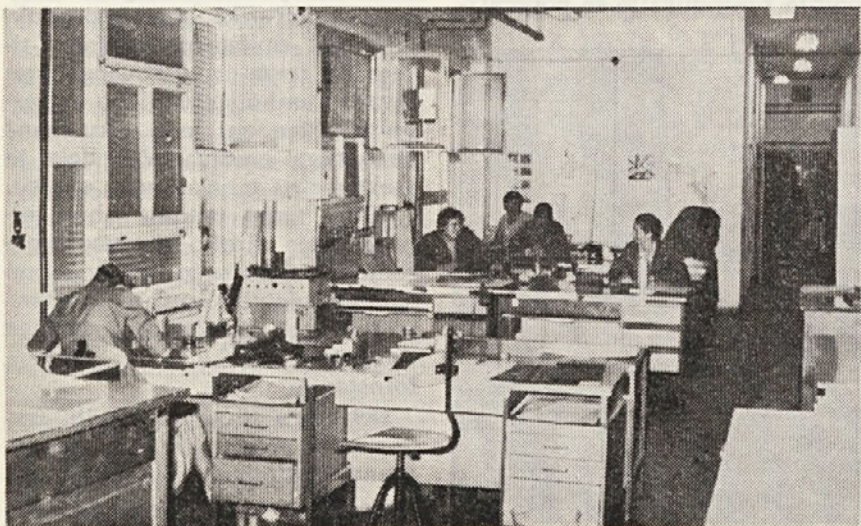
16. junija 1956 pa smo odprli naš novi oddelek.

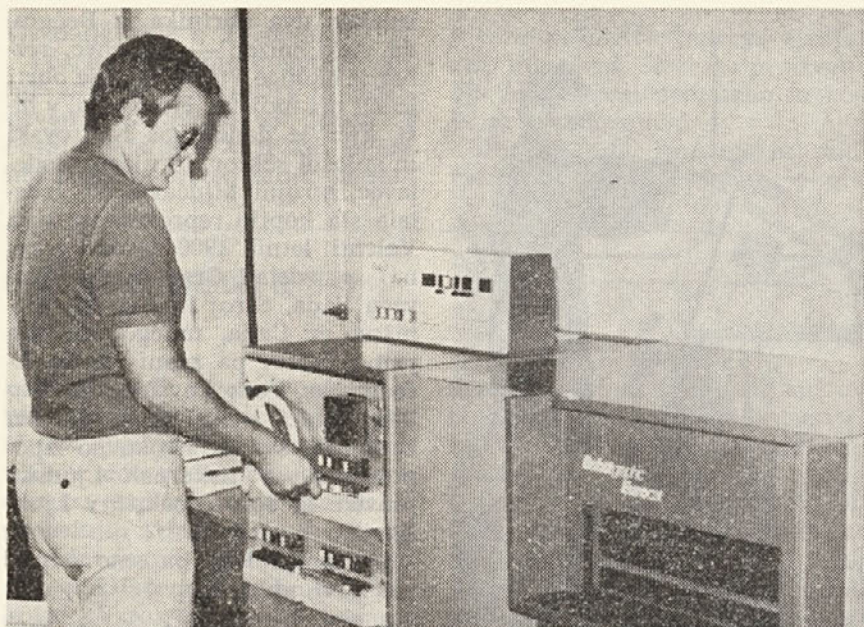
Delo je steklo, kako pa je bilo v naslednjih letih?

Konrad OROŽIM: — 1967. leta smo klišarno preselili v nove, sodobno urejene prostore v prvem nadstropju naše tiskarne na Trgu V. kongresa in jo moderno opremili. Povedati moram, da smo na stari reprokameri delali po mokrakolodijem postopku in s klasičnim načinom jedkanja. Nova, sodobna oprema: superavtovertikalna reprokamera in enostopenjski jedkalni stroj pa sta omogočila mnogo večjo proizvodnjo klišejev, s prehodom na sodobne reproduksijske fotomateriale in industrijsko predoslojene avtotipjske plošče.

Ob uvedbi tiska neskončnih obrazcev smo področje dela razširili (Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)

rili še na izdelavo tiskovnih form za klasični offset tisk in suhi offset — nylonprint tisk.

1969. leta je bila vgrajena tudi oprema za stavljenje obrazcev — Formotype in Diatype. Istega leta se je k našemu oddelku priključil stavek in tako je nastal obrat reprodukcije, z oddelki: klišarna, oddelek za izdelovanje offset, flexografskih in nylonprint plošč, fotostavnica in risalnica.

Tudi število delavcev je zelo narastlo, od dveh v začetku, leta 1956, na petdeset, kolikor nas zdaj dela v obratu.

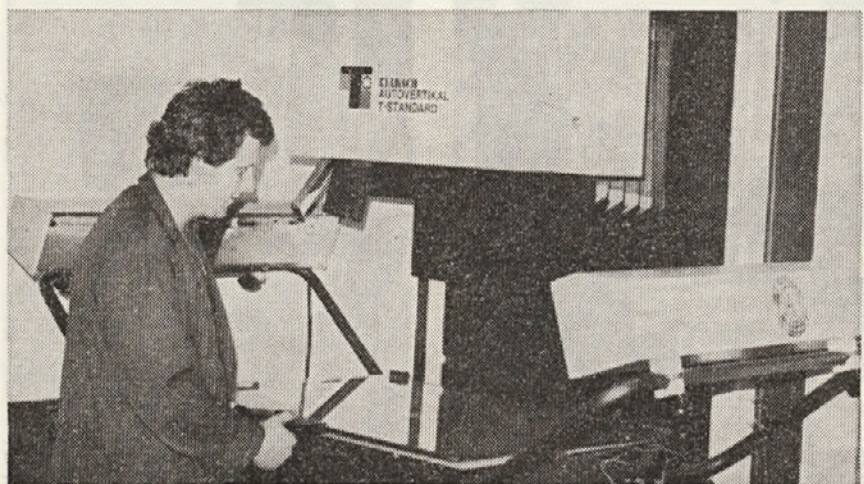
Zanimivo je, da smo v tem času izučili 27 delavcev, 9 jedkarjev, 9 reprodukcijskih fotografov, 8 retušerjev in 3 montažerje-kopiste. Po letu 1968 so postopoma, z

razširitvijo in povečanjem obsega tiska obrazcev, predvsem neskončnih, v obrat prihajali stavci iz ročne in strojne stavnice, ki so se prekvalificirali v fotostavce. Danes jih v obratu reprodukcije dela že deset.

Obrat reprodukcije se je 1973. leta preselil na Ipavčevo ulico. Kako se počutite na novi lokaciji?

Konrad OROŽIM: — Delovni prostori so nekoliko slabše opremljeni, je pa to začasna rešitev, saj so v naši novi grafiki predvideni novi, sodobni, tako prostorsko kot tudi strojni.

Ce pa še za trenutek pogledamo v bližnjo preteklost, moram povedati, da smo 1979. leta dobili računalniški fotostavni sistem. Z njim se je proizvodni program obrata reprodukcije še povečal.

Spoznali smo preteklost in deloma že sedanost. Kaj pa perspektive?

Konrad OROŽIM: — Te so v razširitvi obsega izdelave form za flexografski tisk, tako za domače kot zunanje potrebe. Pa tudi povečanje izdelave večbarvnih avtotipskih del in fotolitov. Seveda pa je to povezano z razvojem.

Tovariš Orožim, bi nam lahko predstavili še nekatere značilnosti in posebnosti pri vašem delu?

Konrad OROŽIM: — Delo v reprodukciji je napeto, vedno se mudi, zaželeni roki izdelave so zmeraj zelo kratki. Vzrok je v zbiranju slikovnega gradiva v uredništvih, enako je tudi z ostalim gradivom. Nastajajo pa tudi problemi s strojno opremo, saj imamo težave z rezervnimi deli, in vzporedno zastoji.

Kot posebnost pa bi morda omenil to, da so občutki strokovnjakov s t. im. področja klasične reprodukcije nekoliko prizadeti. Z nekakšno melanholijo se spominjajo časov, ko je bilo več perspektivnega tiska. S hrepenenjem pričakujejo predvideno povečanje kapacitet v offset tisku, saj se bo tako spremenil tudi program grafičnih izdelkov.

Prehojena razvojna pot, stalna prizadevanja in vztrajno delo so vodila tudi za prihodnost. Morda ob koncu pogovora še kratka ocena.

Konrad OROŽIM: — Mineva 25 let od ustanovitve in zagona našega oddelka, ki je do danes zrasel v obrat. Za tisti čas je bil to velik dogodek, letošnji jubilej pa je nedvomno prijeten.

V sedanji, trenutni proizvodni usmeritvi grafike, obrat reprodukcije, kot tipični proizvajalec tiskovnih form in slikovnega gradiva, ni najbolj specifično ustrezno zaposlen, saj je v tisku manj slikovnega gradiva. Več dela je vsekakor na tabelaričnem stavku.

Kljub temu pa ima obrat reprodukcije široko delovno področje. V njem se za vse sodobne tehnike izdelujejo priprave tiskovne forme ob opuščanju klasičnega svinčenega stavka in prehodu na fotostavek.

Delavcem v reprodukciji, kakor tudi grafiki, ob jubileju iskreno čestitamo!

Besedilo in foto: Tone Škerbec

BOGATA TRADICIJA PAPIRNIŠTVA IN CELULOZARSTVA

V tej številki našega glasila pričenjamo serijo zapisov, v katerih bomo predstavili naše temeljne proizvodne organizacije združenega dela. Z nekaj potezami bomo tokrat poskusili opisati osnovne značilnosti Tovarne celuloze in papirja, v prihodnji številki pa bo stekel pogovor in predstavitev delavcev iz medvoškega tozda.

Začetki izdelave papirja v Goričanih segajo že v 18. stoletje. Iz papirnih mlinov se je razvila manufaktura in v letu 1865 je bila v Goričanih zgrajena tretja strojna papirnica na Slovenskem. Pozneje so bili še zgrajeni obrati za proizvodnjo lesovine v Goričanih, na Verju in Medvodah, celuloze v Goričanih ter papirnica na Verju, ki pa je 1910. leta pogorela. Obrati za proizvodnjo lesovine so se kasneje postopoma ukinjali in leta 1931 je prenehal obratovati tudi papirni stroj v Goričanih. Od vseh treh obratov, na Verju, v Medvodah in Goričanih, je v Goričanih ostala le proizvodnja celuloze, katere proizvodnja se je pričela pred 90 leti.

V tovarni celuloze se je po koncu II. svetovne vojne mehaniziral transport lesa, zgradil nov obrat za pripravo lesa in nov, četrti kuharnik. Z delno rekonstrukcijo po letu 1959 je bila zgrajena nova sortirnica, belilnica in pripravljalnica kisline. Rekonstrukcija pa ni zajela dotrajane in zastarele kotlarne, kuharije in izžemalnega stroja, niti ni bistveno povečala osnovnih kapacitet.

Tako je tovarna zaradi zastarelosti in dotrajanosti nekaterih ključnih obratov ter premajhnih kapacitet obratovala na meji rentabilnosti. Vedno bolj je bil ogrožen njen nadaljnji razvoj in celo obstoj. Kljub ugodni lokaciji tako majhna zmogljivost celulozne proizvodnje ni mogla biti več rentabilna in konkurenčna, kajti pri nas in v svetu so se obdržale le velike papirnice.

Do realizacije projektov za rekonstrukcijo in povečanje proizvodnih kapacitet za proizvodnjo celuloze pa ni prišlo, ker ni bilo pripravljenosti slovenske papirne industrije za združevanje sredstev. Tovarna sama pa ni bila sposobna izvesti investicij, ki v

papirni industriji, kot kapitalno izredno intenzivni panogi, zahtevajo ogromna finančna sredstva. Ob dilemi glede možnosti razvoja in nadaljnega obstoja tovarne, je bilo v obdelavi več projektov. Med njimi tudi projekti za finalizacijo za novo proizvodnjo papirja in lesno celulozo. V iskanju domačih in tujih partnerjev za sovlaganje, je tovarna dala pobudo in navezala stike z Aerom, katerega proizvodni program bazira pretežno na papirju, tako domačih proizvajalcev kot iz uvoza. Tudi Aero je iskal partnerja za lastno proizvodnjo papirja in izoblikoval se je predlog integracije obeh podjetij. V tem času pa je tekla tudi akcija za horizontalno povezavo slovenske papirne industrije. Tako je 300 članski kolektiv stal pred usodno odločitvijo. Soglasno se je odločil za vertikalno integracijo z Aerom. To je primer najvišje stopnje integracije, od predelave lesa v celulozo do proizvodnje papirja, kemične dodelave in grafičnih proizvodov. Ta integracija je Tovarni celuloze in papirja v Medvodah zagotavljala združevanje sredstev za izgradnjo papirnega stroja, s tem finalizacijo in nadaljnji obstoj in razvoj tovarne. Do integracije z Aerom je prišlo v maju 1973 in v rekordnem času, že po treh letih, je bila realizirana investicija iz združenih sredstev, izgradnja papirnega stroja z energetiko.

Tovarna celuloze Medvode je že pred integracijo iskala razne oblike povezovanja tudi z dobavitelji osnovne lesne surovine z gozdarstvom in mehansko predelavo lesa.

Povezanost z gozdarstvom in mehansko predelavo lesa na Gorenjskem se je še bolj poglobila, ko se je tovarna v letu 1975 vključila v sestavljeno organizacijo

združenega dela Gozdno in lesno gospodarstvo Bled. Tako se je oblikovala reprodukcijska celota, ki sega od gojitve in izkoriščanja gozdov, prek mehanske in kemične predelave lesa, to je proizvodnje papirja, do finalnih izdelkov pohištva in grafične industrije.

Z dobavitelji osnovne lesne surovine se tovarna povezuje tudi dohodkovno in z dolgoročnimi vlaganji. Takšna povezanost in usmeritev se je izkazala kot pravilna, saj si je tako tovarna zagotovila surovino na domačem tržišču in to v času izrednega pomanjkanja lesa, ko sorodne tovarne v Jugoslaviji uvažajo velike količine celuloznega lesa.

V integracijskih odločitvah se je pokazalo, kako pomembna je vloga družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih struktur, dobra in vsestranska informiranost ter visoka stopnja zavesti odločanja delavcev prek delegatov v organih upravljanja in z osebnim izjavljanjem na zborih delavcev ter referendumih.

Izredno hiter in uspešen razvoj tovarne, doseženi materialni rezultati, poslovna uveljavitev na tržišču ter realne perspektive za nadaljnji razvoj, dokazujejo, da je kolektiv kljub dilemam skozi tehtanje variant in borbo mnenj po samoupravni poti, izbral najboljšo usmeritev.

Tovarna celuloze in papirja Medvode je po združitvi z Aerom dobila status samostojne organizacije združenega dela.

Kolektiv naše temeljne organizacije je aktivno in uspešno sodeloval pri pripravljanju predlogov samoupravne in poslovne organiziranosti v Aeru. S svojimi pobudami, predlogi in kritičnimi pripombami je prispeval velik delež pri uveljavljanju nove Ustave in Zakona o združenem delu. Po (Nadaljevanje na 10. strani)

(Nadaljevanje z 9. strani)

bude in prizadevanja so bistveno vplivala na sedanjo samoupravno in poslovno organiziranost Aera, na uvedbo dohodkovnih odnosov ter na večjo uveljavitev temeljnih organizacij pri vseh odločitvah in poslovni politiki delovne organizacije.

V temeljni organizaciji se je delo samoupravnih organov v zadnjih letih vsebinsko in kvalitativno poglobilo. Višja raven je dosežena v vseh fazah odločanja, od pobude do oblikovanja predlogov, obravnavanja in sklepanja ter ustreznega informiranja.

K boljši informiranosti delavcev precej prispevajo tudi interna glasila, v našem tozdu Informacije, na ravni DO Informacije

in NAŠ AERO, v časopis SOZD GLG, v okviru papirne panoge BILTEN in revija PAPIR. Ta glasila so dostopna slehernemu delavcu.

V temeljni organizaciji je tako ustvarjeno dobro vzdušje medsebojnih odnosov, v katerem se delavci brez zadržanosti in predsodkov tvorno vključujejo v vse oblike samoupravnega odločanja in delovanja v družbenopolitičnih organizacijah.

Zagotovljeno je varstvo pravic delavcev, pri čemer je izredno pomembna vloga in uspešno delo samoupravne delavske kontrole.

Razvitost samoupravljanja, samoupravna organiziranost, urejenost samoupravnih splošnih aktov in učinkovitost dela družbe

nepolitičnih organizacij, se odražajo v dobrih medsebojnih odnosih v temeljni organizaciji. Prizadevanja, da se zagotovi dober družbenoekonomski položaj delavcev na področju pridobivanja in razporejanja dohodka, da se v čimvečji meri uveljavi načelo delitve po delu in rezultatih dela, so se v zadnjih letih odrazila v boljšem delu in gospodarjenju z družbenimi sredstvi in povečanju družbene produktivnosti dela ter povečanju dohodka. K boljšim medsebojnim odnosom je nedvomno veliko prispevala tudi jasna perspektiva temeljne in delovne organizacije, izboljšanje pogojev gospodarjenja ter delovnih pogojev in večja socialna varnost delavcev v temeljni organizaciji.

NALOGE IN NEPOSREDNE AKCIJE ZVEZE SINDIKATOV PRI URESNIČEVANJU STALIŠČ III. KONGRESA SAMOUPRAVLJALCEV JUGOSLAVIJE

Po zaključku III. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije se je sestel Svet Zveze sindikatov Jugoslavije in ocenil delo kongresa. Ugotovljeno je bilo, da so v Resoluciji opredeljene naloge za vse družbenopolitične organizacije, samoupravne organe in delegatske skupščine, skratka, za vse subjekte našega političnega sistema.

V zvezi s tem ima tudi sindikat kot najširša, razredna, družbenopolitična organizacija delavcev velike obveznosti in odgovornosti od OOS do ZSJ, da organizira in usmerja politične akcije delavcev in tudi terja odgovornost za dosledno uresničevanje stališč III. kongresa samoupravljalcev.

Posebej so opredeljene naslednje naloge in obveznosti:

1. Uresničevanje stališč III. kongresa samoupravljalcev je dolgoročna obveznost zveze sindikatov. Vsi organi in organizacije zveze sindikatov morajo takoj pristopiti k uresničevanju kongresnih stališč. Posebej bomo v

ZS ugotovili, na katera vprašanja delegatov III. kongresa niso dobili odgovorov, tako da bi tudi za ta vprašanja dobili primerne rešitve.

2. Organi in organizacije zveze sindikatov bodo takoj pričeli s široko akcijo spoznavanja vseh delavcev z dokumenti III. kongresa samoupravljalcev. Pri tem moramo v vseh sredinah ugotoviti svoje neposredne in dolgoročne naloge, obogatiti svoje programe in plane dela ter pokreniti akcije za utrjevanje in dograjevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov.

3. Sindikat bo dal pobudo, da bodo samoupravni organi pripravili programe svojih aktivnosti za uresničevanje stališč III. kongresa samoupravljalcev.

Tako bodo pripravljene konkretni programi na vseh ravneh. Naloga sindikata je, da zagotovi trajno in koordinirano politično aktivnost delavcev v vsaki osnovni organizaciji in v vsaki družbenopolitični skupnosti.

Sindikat bo v okviru svojih obveznosti takoj pričel naslednje akcije:

a) Prva naloga sindikata je skrb za pravilno vrednotenje vseh del in nalog. Proizvodno delo in delo pod težjimi pogoji bomo morali višje materialno ovrednotiti, kot pa delo podobnega sestava na administrativno-tehničnem področju. Bolje bomo morali oceniti tudi ustvarjalnost, inovacije in dosledneje uveljavljati nagrajevanje s tega področja, v odvisnosti od prispevka k povečanju dohodka.

V vsaki TOZD in DSSS moramo izdelati merila za vrednotenje delovnega prispevka na osnovi količine in kakovosti opravljenega dela, racionalnega izkoriščanja proizvodnih sredstev, izkoristka delovnega časa, prihrankov pri delu in materialu, rokov za izvršitev posameznih del kot tudi skupnih rezultatov dela in povezovalja.

Pri vrednotenju del in nalog iste ali podobne sestave je treba

zagotoviti približno enake osnove in merila za razporejanje osebnih dohodkov. Posebna obveznost sindikata pa je v tem, da se v delovnih skupnostih in v strokovnih službah, kjer še to ni bilo urejeno, takoj pričnejo pripravljati merila za vrednotenje vseh del in nalog.

b) Sindikat meni, da se moramo na ravni federacije dogovoriti za izhodiščne osnove pri razporejanju dohodka in čistega dohodka v OZD, saj bi tako zagotovili enoten pristop k tem vprašanjem.

c) Samoupravno povezovanje in združevanje dela in sredstev organizacij združenega dela je bistven pogoj uspešnega materialnega in družbenega razvoja in samoupravnega razreševanja tekočih in razvojnih problemov. Zato bo zveza sindikatov stalno spodbujala te procese in skupno z drugimi vodila akcijo za odpravljanje vzrokov prepočasnega uresničevanja, ki izvira iz avtokratskega obnašanja OZD in tudi družbenopolitičnih skupnosti, problemov tekoče ekonomske politike, zunanjetrgovinskega in deviznega režima in druge pojave.

č) Stališča III. kongresa samoupravljalcev terjajo, da trajno akcijo, ki jo v sindikatih vodimo za uresničevanje gospodarske stabilizacije, vodimo bolj odločno, predvsem za povečanje proizvodnje in produktivnosti dela, zniževanje proizvodnih in drugih stroškov, bolj odgovorne odnose do dela, delovno disciplino in gospodarjenje z družbenimi sredstvi. Sem sodi tudi usklajevanje vseh oblik porabe in varčevanje.

d) Svet Zveze sindikatov Jugoslavije bo nadaljeval svojo aktivnost skupno z drugimi organi in organizacijami za čimbolj objektivne pogoje gospodarjenja. Zato je nujno:

— da se družbenoekonomski položaj delavcev v posameznih panogah in grupacijah rešuje prvenstveno v skladu z njihovo dohodkovno povezanostjo, če pa v teh pogojih ni mogoče najti ustreznih rešitev, je treba terjati sistemske rešitve.

— stalno moramo spremljati in primerjati kazalce poslovanja posameznih OZD. S temi podatki

morajo biti seznanjeni vsi delavci.

e) Stališča III. kongresa samoupravljalcev obvezujejo Svet ZSJ in tudi Zveze sindikatov republik in pokrajin, da bolj odločno uresničujejo začete akcije za zavarovanje in povečevanje življenjskega standarda delavcev in delovnih ljudi, posebej pa še za:

— samoupravno dogovarjanje o zaščiti standarda delavcev z nizkimi osebnimi in družinskimi dohodki

— diferencirano socialno politiko in zagotavljanje doslednega uresničevanja principa solidarnosti in vzajemnosti v delitvi in koriščenju sredstev za skupno porabo

— ustvarjanje pogojev za hitrejše razreševanje stanovanjskih problemov delavcev

— onemogočanje socialnih razlik, ki niso rezultat dela.

f) Zveza sindikatov se bo skupno s samoupravnimi organi in organizacijami združenega dela posebej zavzela za učinkovito izobraževanje delavcev, še posebej mladih.

g) V obdobju pred delegatskimi volitvami bomo posebej skrbeli:

— da bodo delegacije čimbolje organizirane in usposobljene

— da bodo organizacije in organi zveze sindikatov stalno iskali oblike delovnih povezav z delegacijami in delegati združenega dela

— da bodo dosledno izvrševali svojo družbeno vlogo in funkcijo pri predlaganju in kandidiranju delegatov in delegacij

— v vseh organih zveze sindikatov bomo analizirali uresničevanje kadrovske politike v združenem delu in tudi v sindikatih

— organi in organizacije zveze sindikatov se morajo boriti proti nesamoupravnemu odločanju o kadrih, proti odločanju v neformalnih skupinah, proti sektaštvu in manipuliranju z ljudmi, proti formalizmu v izvajanju družbenih dogovorov v kadrovske politiki, izigravanju razpisov in proti ostalim negativnim pojavom pri uresničevanju kadrovske politike

— da se bo še bolj dosledno uresničevala pobuda tovariša Ti-

ta o kolektivnem delu, odločanju in odgovornosti v vseh organih političnega sistema

— da bomo v okviru svojih pristojnosti odgovorno opravljali svoje funkcije in naloge, pravočasno in učinkovito razreševali vprašanja, ki so v skupnem interesu, da bomo odločali na podlagi dogovarjanja in sporazumevanja in da bomo sklepe hitreje in bolj dosledno uresničevali.

Naloge s področja uresničevanja ciljev gospodarske stabilizacije

— Zveza sindikatov bo pričela akcijo, da do konca tega leta pregledamo stopnjo usklajenosti vseh planov in zahtevala, da vsi organi na vseh ravneh spoštujejo dogovorjene cilje in okvire, ki smo jih sprejeli z družbenim planom.

— Vse vrste investicij je potrebno uskladiti z realno razpoložljivimi sredstvi.

— Zveza sindikatov bo skupaj z drugimi subjektivnimi silami preprečevala, da bi izven združenega dela odločali o sredstvih razširjene reprodukcije.

— Potrebna je večja samoiniciativnost pri reševanju vseh odprtih vprašanj, kot so: devizni in zunanjetrgovinski režim, izjemni dohodek, minulo delo itd.

— Zveza sindikatov si bo prizadevala, da se bodo strokovni in znanstveni delavci bolj angažirali v nadaljnjem delu urejanja dohodkovnih odnosov v naši samoupravni praksi.

Franček Ribič

Dopisujte v naše glasilo

Bliža se III. konferenca Zveze sindikatov Slovenije, ki bo opredelila vlogo in naloge sindikatov pri uveljavljanju delavcev kot nosilcev socialne politike in socialne varnosti.

Odgovor na vsa vprašanja je v rokah delavcev — članov sindikata in pomembno je, kako bomo oblikovali svoje pripombe h gradivu, ki je bilo objavljeno v Sindikalnem poročevalcu št. 7 že v mesecu juniju.

V Aeru bomo, tako smo se dogovorili na seji Predsedstva KOOZS pred dnevi, organizirali javno razpravo v vseh osnovnih organizacijah zveze sindikatov. Razprava bo potekala po sindikalnih skupinah, v Izvršnem odboru OO ZS, zaključili pa jo bomo na seji Konference OO ZS DO AERO okrog 20. septembra 1981.

Za vsebinsko opredelitev posameznih, tudi specifičnih vprašanj, se bodo v razprave vključevali strokovni delavci, ki pokrivajo posamezna vprašanja s področja življenjskih in delovnih razmer delavcev. Tu predvsem mislimo na delavce kadrovske, socialne službe in službe za standard. Kljub temu, da v Aeru dokaj uspešno razrešujemo posamezna vprašanja, bo nujno, da nekatera vprašanja uresničujemo skupno. To pomeni, da bomo skupne cilje uresničevali skupno v okviru celotne delovne organizacije, tako kot smo se tudi samoupravno sporazumeli. Od nedoslednega uresničevanja samoupravnih sporazumov s področja urejanja socialne varnosti in celotnega področja družbenega standarda imajo delavci samo škodo. Solidarnost in vzajemnost sta na tem področju zelo pomembna činitelja.

Da bi lažje oblikovali naše poglede in dali pripombe h gradivu za III. konferenco Zveze sindikatov Slovenije, povzemamo gradivo, ki je bilo objavljeno. Na tej osnovi bodo oblikovana stališča

in sklepi, ki so v interesu delavcev in delovnih ljudi SR Slovenije in ki jih bomo lahko uresničevali.

Usmeritve so opredeljene po naslednjih področjih:

1. Učinkovitost socialne politike in zagotavljanje socialne varnosti delavcev sta v največji meri odvisna od družbenoekonomskega položaja in ustvarjalnosti delavcev. Zato je vsakodnevna borba za doseganje planskih obveznosti, za večji dohodek, za produktivno zaposlovanje, osnovni predpogoj za urejanje socialne politike.

2. Z načrtnim zaposlovanjem ob dobri organizaciji dela moramo v organizacijah združenega dela zagotoviti ustvarjanje takšnega dohodka, ki bo zagotavljal materialno in socialno varnost vsakemu delavcu in omogočal nehalno rast življenjskega standarda.

Zaposlovanje delavcev na režijskih in administrativnih delih je možno samo, če neposredno prispeva k uspešnejšemu poslovanju OZD.

Zaposlovanje mladih, strokovno usposabljenih kadrov bomo omogočali z omejevanjem zaposlovanja upokojujencev in z omejevanjem podaljševanja delovnega razmerja delavcem, ki dosežejo pogoje za upokožitev. Omejevali bomo nadurno in pogodbeno delo.

3. Ena od najpomembnejših nalog je uresničitev usmerjenega izobraževanja. Zato so tudi zelo pomembni plani razvoja kadrov, ki jih bomo izdelali v vseh OZD.

4. Razredni cilj naše družbe je humanizacija dela in osvobajanje delavcev z vseh vidikov. Pri tem so pomembni zdravstveni, invalidski in varstveni vidiki. Zato bo nujno hitreje uresničevati Zakon o zdravstvenem varstvu, Zakon o invalidsko-pokojninskem zavarovanju in ukrepati na področju varstva pri delu, kjer tudi v sindikatu nismo storili dovolj, da bi

se strokovni delavci, komisije za varstvo pri delu in samoupravni organi bolj učinkovito in sistematično ukvarjali s temi vprašanji.

5. V sindikatih bomo nadaljevali akcijo za zagotavljanje prehrane med delom za vse delavce.

6. Vprašanja, kot so stanovanjska problematika, otroško varstvo, preskrba, varstvo okolja, socialno skrbstvo in še druga, so v središču interesov delavcev. Življenjske razmere delavcev pa so tudi neposredno povezane z delom in doseganjem dohodka, delavnostjo in produktivnostjo.

7. Produktivna in smotrna izraba delovnega in prostega časa delavcev sta neposredno povezana z organizacijo dela v OZD. Slaba izraba delovnega časa ni odvisna le od organizacije dela, temveč tudi od odnosa do dela in delovne discipline. Preprečiti moramo, da disciplinske ukrepe izvajamo le pri delavcih v neposredni proizvodnji in zelo redko pri drugih delavcih.

8. Delavcem, ki delajo na težkih delovnih opravilih moramo omogočati organiziran aktiven preventivni oddih. Razvijati moramo množično športno-rekreativno dejavnost v OZD in v krajevnih skupnostih.

Naloge organizacij in organov zveze sindikatov na področju socialne politike

Delavci in občani odločajo o vseh bistvenih vprašanjih svojega življenja in dela.

V zvezi sindikatov smo opredelili temeljna izhodišča na posameznih področjih socialne politike in krepitve varnosti delavcev.

Opredeljujemo zlasti naloge osnovnih organizacij zveze sindikatov in konferenc OO ZS.

Tako bodo OO ZS pregledale srednjeročne načrte in ugotovile, katere opredelitve socialne politike vsebujejo. Predlagale bodo vsebinske dopolnitve in določile prednostne naloge in vrstni red

uresničevanja posameznih nalog. OO ZS bodo dale pobude, da odgovorne strokovne službe izdelajo evidenco socialnega položaja delavcev.

V poslovnih poročilih, periodičnih in zaključnih računih naj bodo opredeljene tudi opravljene naloge s področja urejanja skupnih potreb in urejanja socialne politike.

Konference OO ZS si morajo prizadevati, da se v delovnih organizacijah uveljavi vzajemnost in solidarnost tudi v primerih, ko ima temeljna organizacija občas-

ne motnje v poslovanju ali izgubi. Doseči morajo združevanje sredstev med TOZD in racionalnejšo porabo in hitrejšo obračanje. Kriteriji in skupne osnove ter merila za uresničevanje socialne varnosti delavcev morajo biti poenoteni. Pri tem mislimo: osnove in merila za delitev osebnih dohodkov, pravice do stanovanja, pravice do izobraževanja, varstva pri delu, regresiranja prehrane in letnega oddiha.

Pričakujemo, da bodo osnovne organizacije Zveze sindikatov v

Aeru dosledno uresničile dogovor o pripravah na III. konferenco ZS Slovenije in v akcijo tudi vključilo OO ZK in OO ZSMS. Prav tako pa naj bi stališča OO ZS obravnavali delavski sveti vseh temeljnih organizacij združenega dela in delovne skupnosti skupnih služb.

O poteku javne razprave v Aeru bomo delavce sproti obveščali tudi v naših sredstvih obveščanja.

Franček Ribič

DELO KOORDINACIJSKIH ODBOROV ZA UČINKOVITEJŠE GOSPODARJENJE

V Jugoslaviji je žal stara praksa, da na začetku vsake akcije večina delavcev še kar zadovoljivo pristopi k izvajanju sprejetih aktivnosti, kar kmalu pa nam zmanjka volje; pozabimo, da lahko le vsi skupaj, z nekaj vloženega truda in dela, dosežemo večje uspehe. Tako je tudi danes pri izvajanju sprejetih stabilizacijskih ukrepov, ki smo jih sprejeli na vseh ravneh, tudi v Aeru, vendar le-teh pogosto ne uresničujemo ali pa le delno. Prvi dokaz za to je že delo koordinacijskih odborov za učinkovitejše gospodarjenje. V letu 1980, ki smo ga razglasili za leto gospodarske stabilizacije, je bila aktivnost stalna, trudili smo se, da poiščemo najboljše dolgoročne in kratkoročne poti za še boljše poslovne uspehe.

V zadnjem času pa tega ni opaziti, čeprav smo pred letom ugotavljali, da velikih uspehov ni mogoče doseči v krajšem obdobju, da morajo postati stabilizacijska prizadevanja stalna dolgoročna naloga. Da smo postali pasivni, da nam je kar vseeno, ali resni mogoče boljše delati, in to vsak delavec pri vseh delih in nalogah, je bilo še posebej opazno ob razpravah obravnavanja poslov-

nih rezultatov za prvo polletje. Že res, da smo v tem času bili dopustniško razpoloženi, vendar to le ne more biti vzrok, da nas je samo zanimalo, kolikšen bo poračun osebnih dohodkov. Razprav, predlogov, kako bi lahko bolje delali, ni bilo ne na sejah samoupravnih delovnih skupin, delavskem svetu, delnih zbora... KOT DA NAM VSE TO NI POTREBNO, BO ŽE NEKDO DRUG REŠEVAL PROBLEME, KI JIH IMAMO IN ODPRAVLJAL NAPAKE, KI JIH DELAMO.

Menim, da je nujno, da ponovno oživi delo koordinacijskih odborov, toda ne le formalno, saj le-ti obstajajo, občasno so organizirani tudi kakšni sestanki. Nujno je, da nadaljujemo z začetimi aktivnostmi, ki smo jih sprejeli v preteklem letu in tudi letos, dogovorimo nove — učinkovitejše ukrepe ter vztrajamo, da se leti tudi uresničijo.

V oceni izvajanja resolucije občine Celje v prvem polletju smo ugotovili, da na nekaterih področjih nismo uspeli doseči načrtovanega razvoja (industrijska proizvodnja; izvoz, produktivnost dela), prepočasi smo premagovali nakopičene težave pri oskrbi s

surovinami in repromateriali, povečale so se izgube in število OZD, ki poslujejo na robu rentabilnosti. Vse to pa povzroča zniževanje realnih osebnih dohodkov in življenjske ravni delavcev. Občinski odbor zato še posebej opozarja nosilce gospodarjenja v združenem delu, da sprejmejo vse potrebne dodatne ukrepe, s katerimi bo zagotovljeno dosledno uresničevanje načrtane politike gospodarske stabilizacije in letnega gospodarskega načrta. Med ukrepe, ki jih moramo obvezno uveljaviti tudi v tej polovici leta, sodi tudi redno mesečno ocenjevanje rezultatov gospodarjenja. Izvajanje tega ukrepa bo spremljal občinski koordinacijski odbor, kateremu se mora redno mesečno (do 5. dne vsak mesec) pošiljati ocena mesečnih rezultatov poslovanja.

V preteklem letu smo se dogovorili, da bomo ustanovili odbor na ravni delovne organizacije, saj je nujno, da marsikateri ukrep uskladimo in skupno izvajamo, vendar je vse ostalo le pri besedah; menim pa, da končno tudi to izvedemo ne le formalno, temveč predvsem delovno.

Anita Žoher

POGOVOR S SONJO KRAŠOVEC O PREDLOGU ZAKONA O RAZŠIRJENI REPRODUKCIJI

V zadnjem letu, pa tudi poprej, smo v naših dnevnikih in tednikih večkrat zasledili članke o pravi predloga za izdajo Zakona o razširjeni reprodukciji.

3. julija letos je o njem razpravljala Zvezna zbor Skupščine SFRJ. Sonja Krašovec je kot delegat, v zvezi s tem zakonom in možnostjo njegove izpeljave v prakso, podala razpravo, ki je izhajala iz ugotovitev, do katerih so prišli naši, aerovski strokovnjaki. Ta naloga je bila nedvomno izjemno pomembna, saj je bila naša delovna organizacija edina v Jugoslaviji »model« za izvedbo omenjenega zakona v praksi. Ugotovitve naših strokovnih delavcev so bile osnova za razpravo naše delegatke in sodelavke Sonje Krašovec na seji zbora Zvezne skupščine. Zakon o razširjeni reprodukciji je eden najpomembnejših zakonov po sprejemu Zakona o združenem delu in zato je prav, da mu posvetimo vso pozornost.

Tovarišica Krašovec, kaj naj bi pravzaprav urejal Zakon o razširjeni reprodukciji?

Sonja KRAŠOVEC: Po večletnih pripravah je pred nami, v široki javni razpravi osnutek zakona, ki je poleg Zakona o združenem delu eden od najpomembnejših sistemskih zakonov, ki naj bi urejal TEMELJE odnosov pri gospodarjenju s sredstvi za izboljšanje in razširitev materialne osnove dela in PRAVICE delavcev, ki izvirajo iz minulega dela.

Gre za zakon, ki ga je združenno delo že dolgo pričakovalo in ki ga potrebuje predvsem zato, da se utrdi vloga in položaj delavca kot OSNOVNEGA NOSILCA družbene reprodukcije, še posebno v današnji situaciji, času odločilne vloge delavca v združenem delu pri uresničevanju politike ekonomske stabilizacije.

Na katere že obstoječe zakone se omenjeni zakon navezuje?

S. KRAŠOVEC: Ne bi rekla, da je »navezovanje« pravi izraz. Menim, da je vzporedno z izdajo tega zakona treba poskrbeti za usklajitev vseh tistih zveznih zakonov, ki bodo spodbujali nadaljnje združevanje dela in sredstev, na osnovah skupnega ustvarjanja dohodka.

Analize kažejo, da bo sprejem zveznega Zakona o razširjeni reprodukciji in minulem delu zahteval tudi bistvene spremembe in dopolnitve republiških zakonodaj.

Dejstvo je, da je potrebno v javni razpravi poleg Zakona o razširjeni reprodukciji in minulem delu obravnavati tudi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Ta se z določenimi členi neposredno veže na rešitve, ki jih bo določal Zakon o razširjeni reprodukciji, posebno v tistih poglavjih, ki določajo prispevek posameznega delavca k povečanemu dohodku iz naslova minulega dela.

Tvoja razprava je bila v sredstvih javnega obveščanja večkrat ocenjena kot konstruktivna in tvorna. Kaj te je v predlogu Zakona najbolj motilo?

S. KRAŠOVEC: O tem sem veliko razmišljala. Motilo me je, da je Zakon v nekaterih poglavjih predstavljen v čudnem, skoraj imaginarnem jeziku. V razpravi sem med drugim omenila tudi to, da je naša naloga in cilj, da vsebine zakonov približamo delovnemu človeku, to pa je mogoče le, če bodo pisani preprosto in razumljivo.

Kakšne so bile tvoje konkretne pripombe?

S. KRAŠOVEC: Povedati moram, da je bila naša delovna organizacija izbrana kot vzorčni primer iz Slovenije, za ugotavljanje izpeljave zakona v prakso. Naša delovna organizacija, s skoraj 2.500 delavci in svojimi proizvodnimi procesi, predstavlja minireprodukcijsko celoto. Obenem pa smo delovna organizacija z zelo

intenzivno investicijsko politiko in uspešnimi investicijskimi naložbami.

Kot veste, so bile vse investicijske naložbe v preteklih letih rezultat združevanja sredstev, takšne razvojne usmeritve pa imamo načrtane tudi v srednjeročnem obdobju 1981-85.

S skupino sodelavcev Ekonomskega inštituta pri Gospodarski zbornici Slovenije smo prišli do določenih ugotovitev, stališč in mnenj.

Naša osnovna naloga je bila, ugotoviti izvedljivost zakona v praksi, s posebnim poudarkom na tistem delu, ki govori o motivaciji delavcev, da učinke gospodarjenja s sredstvi za razporeditev materialne osnove dela občutijo DIREKTNO v svojih osebnih dohodkih.

V osnutku Zakona je zato, da bi bilo možno čimbolj objektivno razdeliti učinke gospodarjenja z minulim delom, predvidenih več osnov, o katerih naj bi delavci pridobivali pravico do dela osebne dohodka iz minulega dela. Te osnove izhajajo iz rezultatov gospodarjenja pri poslovanju v temeljnih organizacijah, rezultatov vlaganj v razvoj materialne osnove dela v lastni temeljni organizaciji in rezultatov združevanja za naložbe v razvoj materialne osnove dela v drugih temeljnih organizacijah.

Zato, ker Zakon govori o različnih osnovah, ne določa pa meril za posamezne osnove in tudi ne daje nobenega modela, je osnutek težko razumljiv in zahteven, saj

dopušta delavcem v temeljnih organizacijah, da si vsak zase izbere model, v katerega bi vključili predlagane osnove za ugotavljanje prispevkov delavcev na osnovi minulega dela.

Kako bi torej, ocenila izvedljivost zakona v praksi?

S. KRAŠOVEC: Mislim, da je sama »izvedljivost« vprašljiva, če upoštevamo naslednje:

— Pri analiziranju osnov smo ugotovili, da bi za korektno spremljanje učinkov gospodarjenja z minulim delom morali ločiti učinke tekočega poslovanja (enostavne reprodukcije), od učinkov tekočih investicij, ki že pomenijo vlaganje v razširitev materialne osnove dela. Tako zasledovanje pa je oteženo, ker je problematično evidentiranje učinkov posameznih tekočih (drobnih) investicij in poslovanja posebej, ker se oba procesa med seboj prepletata.

— Pojavljajo se vprašanja, kako bomo spremljali investicijska

vlaganja po posameznih letih. V primeru, da bi spremljali nedokončane investicije, ne bi mogli spremljati učinkov investiranja, če pa spremljamo aktivni del investicije, učinki le-te ne ustrezajo obsegu vlaganja sredstev.

— Ni jasno, kako bomo merili, npr. prispevek na osnovi ustvarjalnosti, ustvarjanja pogojev za doseganje izjemnega dohodka, smotrnost in racionalnost izrabe naravnih in drugih delovnih pogojev itd.

— Vprašanje je, kako bomo obravnavali tista investicijska sredstva temeljnih organizacij, ki so združena na podlagi zakona (PTT, Železniško gospodarstvo in podobno).

K vprašanjem iz razprave bi lahko dodali še vrsto drugih, n. pr. o evidenci, o rezultatih gospodarjenja in o evidencah o posameznih delavcih v času ustvarjanja sredstev za razširitev materialne osnove dela, pri katerih je najbolj vprašljiva izvedbena plat. Gre za obsežno, v večji meri roč-

no izvedljivost zasledovanja stanja delavcev skozi več minulih let. Razmišljanje lahko nadaljujem še pri nekaterih delih razprave, ki pa je preobsežna, da bi jo lahko navedla v celoti.

Menim, da se moramo v začetku sistema ugotavljanja prispevkov po minulem delu odločiti za poenostavljen izračun tako, da bi obvezno ugotavljali skupna sredstva za minulo delo in delež posameznega delavca v temeljni organizaciji, čeprav bi v izračunu izhajali iz analitične presoje doseženih rezultatov, oziroma bi upoštevali le nekatere od kazalcev, ki jih določa osnutek novega zakona

Ker je osnutek Zakona še do meseca novembra letos v javni razpravi, ostane še nekaj časa, da v svojem delovnem ali življenjskem krogu poizkušamo pomagati s pripombami, tako da bo resnično čim enostavnejše izvedljiv v praksi. Ta praksa pa bo nemalokrat zadevala vse nas.

Dora Rovere

NAGRAJENCI AKCIJE »INOVATOR CELJE 1980«

Letos sta Občinska konferenca SZDL in Občinska raziskovalna skupnost Celje ob Dnevu Samoupravljalcev organizirali zdaj že tradicionalno akcijo »INOVATOR CELJE 1980«. Podobno kot prejšnja leta so naši delavci tudi letos v tej akciji dosegli zelo lep uspeh.

Inovatorjem množične inventivne dejavnosti so za njihove inovacijske dosežke podelili pet nagrad po 9.000 din s plaketami in 10 nagrad po 4.500 din s priznanji.

Nagrado 9.000 din s plaketo je dobil tovariš Bogomir KIRN, vodja operativnega razvoja v TOZD Kemija Celje za inovacijo »Sprememba pogona nanosnega valja na premaznem stroju AC«.

Pri originalni izvedbi pogona nanosnega valja na premaznem stroju AC se je pri delovnih hitrostih nad 360 m/min dogajalo, da je nanosni valj pri zmanjšanju

hitrosti zaradi trenja s papirjem pridobival veliko hitrost in je zato papir prenašal na zračni nož preveliko količino premazne mase. Posledice tega pojava so bile, da se je zračni nož prehitro zapacal, v premaznem papirju so se pojavile modre črte, zračni nož pa je bilo treba pogosto odmikati in čistiti med samim obratovanjem stroja. Avtor je zamisel o rešitvi problema nakazal dobavitelju stroja, le-ta pa je predlagal rešitev problema z zamenjavo dvokvadratnega sistema pogona nanosnega valja s štirikvadratnim.

Z uvedbo te spremembe se je delovna hitrost premaznega stroja lahko povečala od povprečne hitrosti 360 m/min, na povprečno hitrost okrog 400 m/min. Kljub tako povečani povprečni delovni hitrosti premaznega stroja, je možno poljubno zmanjševanje hi-

trosti nanosnega valja, tako ne prihaja do zapacanja zračnega noža ter s tem povzročenih posledic. Zaradi rešitve navedenih težav je bila v letu 1980 ustvarjena čista gospodarska korist v višini 1.658.284 din.

Nagrado 4.500 din s priznanjem pa so dobili tovariši Roman ZUPANC in skupina Drago BIZJAK, Ljubo KOMPAN in Milan ZUPANČIČ.

Roman ZUPANC, vodja službe kontrole kakovosti v TOZD Grafika, je bil nagrajen za inovacijo »Sprememba montaže pri tisku športnih in loto lističev«.

Športni in loto lističi se tiskajo na samokopirnem papirju v kombinaciji prvi list + zadnji list. Izdelava lističev je zelo zabavna, saj se prvi list uporablja kot obrazec za optično čitanje

(Nadaljevanje na 16. strani)

(Nadaljevanje s 15. strani)

na optičnem čitalcu, dobro pa mora biti tudi kritje tiska na obeh lističih, ker so rubrike sorazmerno ozke. V začetku proizvodnje tega proizvoda se je uporabljal uvoženi samokopirni papir Kanzaki, s katerim ni bilo nobenih težav. S prehodom na uporabo domačega aero-copy papirja pa so se pojavili zelo veliki problemi, med katerimi je bil največji dimenzijska nestabilnost papirja. Po tehnološki fazi tiska se je predvsem AC zadnji list razširil po širini (glede na papirni trak). Zaradi teh težav se je v proizvodnji izločalo povprečno 12,9 % lističev, ki so bili slabše kvalitete, kot je dopuščal normativ kvalitete. Avtor je s svojo inovacijo predlagal, da se zaradi širjenja AC zadnjega lista popravi montaža za tisk le-tega, tako da se enakomerno po celi širini zoži za določeno vrednost, ki je ustrezala pričakovanemu raztezku zadnjega lista. Po realizaciji te spremembe v proizvodnji se je izmet zmanjšal od 12,9 % na 5,9 % oziroma za 6,93 %. Zmanjšanje izmeta je predstavljalo v letu 1980 čisto gospodarsko korist v višini 1.489.950 din.

Skupina inovatorjev: Drago BIZJAK, razvojni tehnolog v obratu AC, Ljubo KOMPAN, vodja priprave dela v obratu AC in Milan ZUPANČIČ, glavni direktor DO, so bili nagrajeni za inovacijo »Zamenjava uvoženega škroba z domačim«.

Avtorji so samoiniciativno in s teamskim pristopom pričeli delati na sicer splošno znani nalogi: »Zamenjava uvoženih surovin z domačimi«. Konkretno so se lotili zamenjave uvoženega škroba, ki se uporablja pri proizvodnji aero-copy papirja. Ker so prvotne analize in poskusi z domačim škrobom iz redne proizvodnje Fidelinke iz Subotice, pokazali, da je ta škrob zaradi nekaterih slabih lastnosti (neprimerna velikost delcev škroba, 80 % poškodovanost škrobnih zrn in nizka pH vrednost škrobne mešanice) neuporaben, so avtorji predlagali določene spremembe v tehnološkem postopku izdelave škroba pri proizvajalcu ter tako zagotovili, da je po novem postopku proiz-

veden škrob uporaben v proizvodnji aero-copy papirja.

Po tej inovaciji je bilo v letu 1980 uporabljenega 71 ton domačega škroba. Čista gospodarska korist te inovacije je v letu 1980 znašala 1.366.464 din in izhaja iz razlike v ceni med uvoženim in domačim škrobom (domači je za 45 % cenejši od uvoženega). V navedeni čisti gospodarski koristi pa ni upoštevan vrednostni efekt pri prihranku potrebnih deviznih sredstev za uvoz škroba.

Strokovnim, vodstvenim in vodilnim delavcem sta organizatorja akcije za pomembne dosežke pri izvajanju in uvajanju novih tehnologij, novih izdelkov, nove opreme ali nove organizacije v proizvodnji in poslovanje podelila tri nagrade po 9.000 din z diplomami.

Med nagrajenci te skupine sta bila tudi tovariša Drago VRAČUN, direktor TOZD Grafika in Baldo JENKO, vodja službe operativnega razvoja v TOZD Grafika. Nagrajena sta bila za »Konceptiranje, razvijanje in uvajanje nove proizvodnje ekspres srečk Jugoslovanske loterije«. Glede na to, da proizvodnja v TOZD Grafika zadovoljuje potrebe Jugoslovanskih loterijskih zavodov po grafičnih izdelkih skoraj v celoti (razen ekspres srečk), sta se avtorja lotila konceptiranja nove proizvodnje ekspres srečk. Pred uvedbo tega proizvoda v redno proizvodnjo TOZD Grafika, so loterijski zavodi ekspres srečke uvažali v letni vrednosti okoli 800.000 \$. Avtorja sta izdelala potrebne tehnološke postopke in organizacijo poslovanja, po katerih se je v četrtem trimesečju leta 1980 pričela preizkusna proizvodnja ekspres srečk. V letu 1981 je stekla že redna proizvodnja omenjenega proizvoda, in sicer v načrtovani letni količini 27 milijonov komadov, v planirani vrednosti 21.600.000 din.

Realizacija nove proizvodnje ekspres srečk je vplivala na zmanjšanje uvoza v zveznem merilu za okoli 720.000 \$ v letu 1981, oziroma za 1 milijon \$ v letu 1982.

Razvojno raziskovalnim delavcem pa sta organizatorja akcije za pomembna raziskovalna dela v okviru ali za potrebe organiza-

cij združenega dela občine Celje ali za potrebe občine kot družbenopolitične skupnosti, podelila tri nagrade po 9.000 din z diplomami. Med nagrajenci je tudi tovariš Marjan FERLEŽ, vodja analitičnega laboratorija v razvojni službi DSSS, z izvedbo raziskovalne naloge »Raziskava hot-melt lepil za proizvodnjo samolepilnih materialov«.

Namen naloge je bil raziskati vplive posameznih komponent, ki sestavljajo talino in iz njih sestaviti lepilo, ki bo po kakovosti nadomestilo dvojje različnih uvoženih kvalitet talilnih lepil, obenem pa prilagoditi lepilo tehnološkim možnostim proizvodnje v Aeru.

Po izvršeni raziskovalni nalogi je bila spremenjena sestava talilnih lepil tako, da so se občutno izboljšale lepljivostne lastnosti novega lepila, prav tako pa je bila znižana viskoznost lepila, kar je omogočilo lažjo proizvodnjo samolepilnih materialov. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da so od skupaj 21 razpisanih nagrad, naši delavci dobili kar 5. To brez dvoma potrjuje dejstvo, da smo v Aeru prizadevanja na področju izkoriščanja lastnega znanja v zadovoljivi meri prenesli, od besed ali črk na papirju, v vsakdanjo prakso.

In prav je, da vsem nagrajencem čestitamo in jim zaželimo dobre uspehe pri delu tudi v prihodnje.

Zvone Hudej

Dopisujte

v naše glasilo

Tudi v Žalcu so že tretjič zapored izpeljali akcijo »Inovator Žalec 1981«, v kateri so letos zabeležili lepe uspehe inovatorjev, kar so nedvoumno pokazali tudi gospodarski učinki njihovih inovacij.

Organizator akcije je podelil 5 nagrad s priznanji najuspešnejšim inovatorjem. Med dobitniki priznanj sta tudi dva naša delavca iz TOZD Kemija Šempeter. Tovariša Janez MALINGER, tehnični vodja TOZD in Emil ROJC, vodja službe vzdrževanja, sta dobila priznanje za inovacijo »Zimsko delovanje rekuperacijske naprave«.

Avtorja sta usposobila rekuperacijsko napravo za delovanje tudi v času, ko pade temperatura okolice pod 0° C in se prične zmrzovanje vode. Pred uvedbo izboljšave rekuperacijska naprava v navedenih pogojih ni delovala. Usposobitev naprave za »zimsko« delovanje sta avtorja dosegla:

— komandni pult je bil premiščen v pokrit prostor, ki omogoča delovanje pnevmatskih ventilov

— iz rekuperacijskega sistema je bila ob izklopu naprave po potrebi izpuščena voda, ob ponov-

nem zagonu pa je bil sistem ponovno napolnjen

— prestavljen je bil reducirni ventil

— preurejen je bil hladilni sistem.

Usposobitev naprave ni zahtevala ograditev ogrevanja in toplotne izolacije celotne rekuperacijske naprave.

S svojo izboljšavo sta avtorja prihranila velike količine bencina. Prihranek inovacije v prvi zimski sezoni je znašal 1,093.899 din.

Obema inovatorjema za priznanje čestitamo!

Zvone Hudej

INTEGRALNI SISTEM UPRAVLJANJA KAKOVOSTI IN KONTROLA KAKOVOSTI V DO AERO

POMEN IN DELOVANJE INTEGRALNEGA SISTEMA UPRAVLJANJA KAKOVOSTI

Pri proučevanju problematike kakovosti, tako v smislu vgrajevanja, doseganja, krmiljenja in usmerjanja, vidimo, da mora biti skrb za kakovost prisotna v vsaki fazi proizvodnega in poslovnega procesa.

Poleg tega živimo v času, ko naša delovna organizacija usmerja vsa svoja prizadevanja v izvoz in pridobivanje prepotrebni deloviz. Pri tem pa je kakovost največja reputacija za izdelke oz. proizvajalca in najpomembnejši element konkurenčnosti. Tako lahko rečemo, da je kakovost eksistenčnega pomena.

Zavedajoč se pomena kakovosti smo se leta 1972 odločili za uvedbo integralnega sistema zagotavljanja in upravljanja kakovosti, ki je uveljavljen tudi v naprednem svetu. Povezuje vse funkcije, tj. vse sektorje, službe in posameznike. Predhodna oblika zagotavljanja kakovosti je bila tehnična kontrola, ki je omejena pred-

vsem na proizvodni proces. Za jasnejše razumevanje podajam zelo grobo shemo delovanja integralnega sistema upravljanja kakovosti, kjer je definicija procesa (1) v najširšem smislu (proizvodnega in poslovnega) osnova in vhod v sistem. V naslednji fazi je priprava programa kontrole in spremljanja kakovosti, t. j. kontrolna tehnologija (2), ki se v procesu izvaja (3). V procesu zbrani podatki (4) se računalniško ali drugače obdelajo (5). Tako pripravljene informacije se še analizirajo in verbalno interpretirajo (6). Tako informacije predstavljajo izhod sistema. Tisti, ki informacije sprejemajo, jih skupaj z informacijami o kakovosti s tržišča in eksploatacije (7) uporabljajo za uravnavanje in oblikovanje boljše poslovne politike.

CILJI IN PRVA FAZA UVAJANJA

Na začetku uvajanja so bili postavljeni določeni cilji:

— postaviti tehnično-tehnološke definicije procesa poslovanja

— s kontinuiranim analitičnim spremljanjem in sprotim posredovanjem informacij o kakovosti omogočiti tehnično-tehnološko in organizacijsko ureditev podjetja in proizvodnega procesa ter s tem pojačati ritem proizvodnje, ekonomičnost in produktivnost dela

— znižati stroške slabe kakovosti in s tem znižati stroške proizvodnje in tako povečati dohodek

— omogočiti povezovanje kakovosti z nagrajevanjem na osnovi objektivnih kvalificiranih podatkov za čim manjše skupine ali posameznike

— formirati inženiring za kontrolo in s tem doseči stabilnost in enotnost ocenjevanja kakovosti na istih osnovah

— programirano reševati odstopanja in vzroke kakovosti in ne od krize do krize.

(Nadaljevanje na 18. strani)

(Nadaljevanje s 17. strani)

To so le nekateri najpomembnejši cilji.

Poudariti moramo, da je pred leti AERO imel za posamezen obrat ali več obratov skupaj le laboratorij, kjer so se odvijale funkcije: razvoj, tehnologija in kontrola. Pri tem proizvodni procesi niso bili definirani z dokumentacijo, kontrolna funkcija ni bila integrirana v vrhu, sistem informacij ni bil spremljan z vrha, tako da bi se lahko efektno izkoristile informacije, ki so obstojale, kakovost ni bila komponentna v sistemu nagrajevanja, ni bilo izobraževalnih programov za kakovost, zahteve za kakovost niso bile definirane v nabavnih pogodbah, kakovost se ni obravna-

vala kot komponenta ekonomičnosti itd.

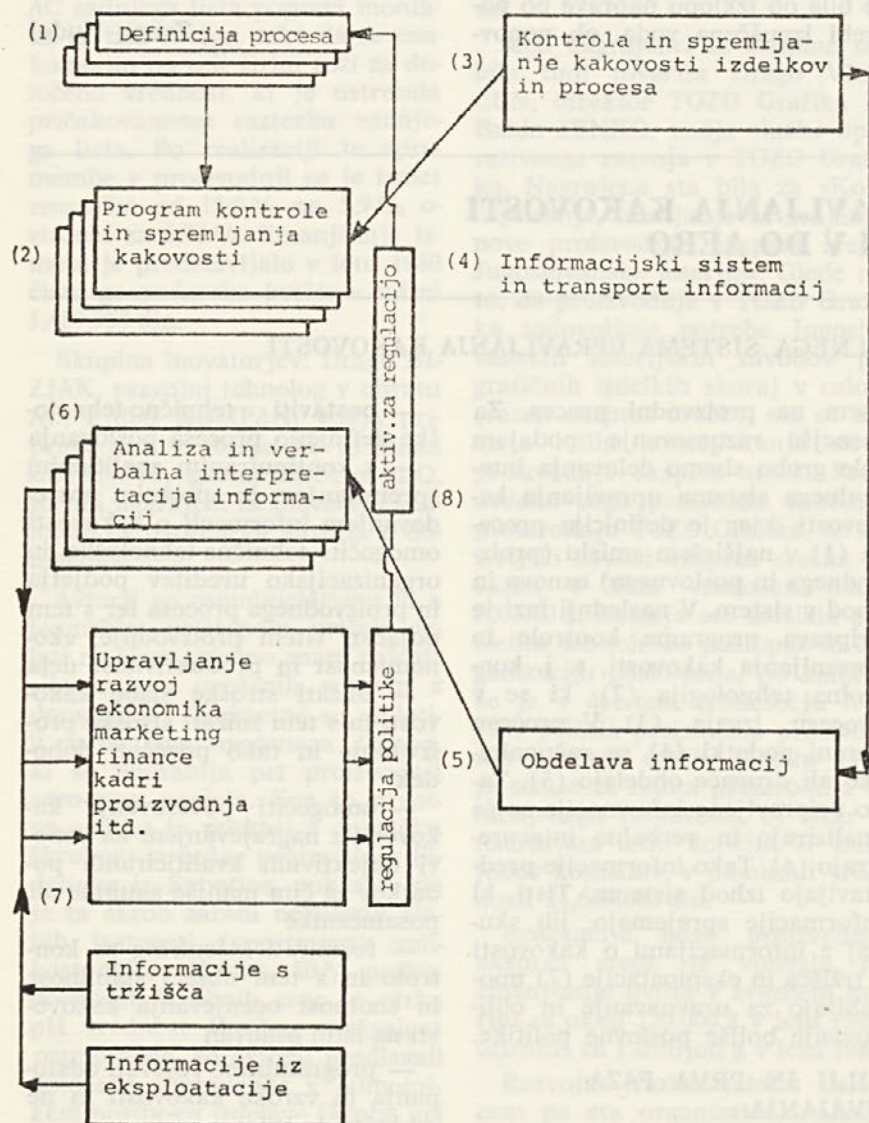
Skratka, lahko zaključimo, da naša delovna organizacija do uvajanja integralnega sistema kontrole kakovosti ni imela organizacijsko oblikovane in vsebinsko opredeljene službe kontrole kakovosti. Zato je analiza stanja na tem področju pokazala v prvi fazi potrebo po:

— projektiranju in uvajanju integralnega sistema kontrole kakovosti

— organizaciji službe kakovosti

— uvajanju statističnih metod in tehnik kontrole kakovosti

— kreiranju informacijskega sistema.

Delovanje integralnega sistema upravljanja kakovosti

Tako so bili sprejeti osnovni principi kontrole kot n. pr.: služba kakovosti ne sme biti niti strokovno niti disciplinsko podrejena proizvodnim oddelkom, v katerih nadzoruje kakovost; za kakovost principialno odgovarja neposredni proizvajalec, ki mu je potrebno nuditi vse možnosti za kakovostno delo; služba kakovosti ugotavlja kakovost in je odgovorna za pravilnost, točnost in ažurnost ugotavljanja; edina osnova za ugotavljanje kakovosti je tehnološka oz. konstrukcijska dokumentacija; v pogledu ocenjevanja kakovosti je končni arbiter služba kakovosti itd. Formiran je bil stalen team kakovosti na ravni delovne organizacije. Team vključuje vse odgovorne in vodilne delavce. Redno mesečno se odvijajo teamski sestanki (septembra bo 100. seja teama), kjer se tekoče obravnava kakovost, postavljajo in nadzirajo naloge na ravni delovne organizacije. Enako obravnavanje kakovosti ter formiranje in kontrola nalog poteka tudi po posameznih TOZD.

• Poleg laboratorijske kontrole se je na novo formirala operativna kontrola s tekočo in prevzemno v posameznih temeljnih organizacijah ter inženiring, analitika in statistika v centru kakovosti v delovni skupnosti skupnih služb.

• Spoznati in osvojiti je bilo potrebno statistične metode, tehnike in postopke, kot drugi predpogoj (prvi je definicija procesa) za uvedbo sistema. Izdelati statistične računalniške programe in vpeljati računalniško obdelavo podatkov.

• Poleg sprotnih, dnevni informacij, raznih posebnih izvidov o kakovosti in posebnih raziskav ter analiz kakovosti so se v DO AERO uveljavila mesečna poročila o kakovosti. Ta poročila zajemajo podatke daljšega časovnega obdobja in dajejo boljši pregled ter jasnejšo sliko o kakovosti. Tako se izkristalizirajo določene zakonitosti in tendence, ki jih sicer ne bi spoznali in ne bi mogli pravilno ukrepati.

DRUGA FAZA UVAJANJA

V to fazo uvrščamo:

— motivacijo in povezovanje kakovosti z nagrajevanjem

— vzgojo in izobraževanje za kakovost

— ekonomičnost in stroške kakovosti.

• V celotni proizvodnji je uveljavljen sistem nagrajevanja po kvalitetni normi, v TOZD Grafiki pa tudi v spremljajočih službah: OPD, TPD in službi kontrole kakovosti.

• Poleg permanentnega izobraževanja v kontroli kakovosti je bil leta 1978 izveden seminar »Kvantitativne metode pri zagotavljanju kakovosti« za celotno tehnično področje. Organiziranih je bilo več razgovorov in predavanj za proizvodnjo, komercialno in ostale službe. Leta 1973 smo v DO AERO organizirali »Posvetovanje o kakovosti«, katerega moto je bil »razvoj—tehnologija—kontrola«. Namen posvetovanja je bil predvsem izmenjava izkušenj in ugotavljanje možnosti za sodelovanje. V letih 1980/81 je bilo organizirano izobraževanje delavcev v kontroli za izpopolnjevanje in poglobljanje znanja.

• Stroški kakovosti, ki se običajno prikazujejo kot tehnološko nujni izmet, škart, sekunda, stroški kontrolnih služb, so le del celokupnih stroškov. Stroški kakovosti, ki nastopajo v celotnem procesu poslovanja so dosti višji. Zato je potrebno že pri izbiri proizvodnega programa in projektiranja procesa upoštevati vse stroške in jih optimirati. Prva faza, t. j. model spremljanja stroškov, je izdelan in prvi podatki že znani. Sledi še optimiranje stroškov kakovosti, analitično ugotavljanje odstopanj in regulacijo v smislu optimuma.

PREDVIDENE NALOGE IN AKCIJE

Predvidene naloge in akcije so:

1. Nadzor nad izvajanjem sistema

2. Delo z ljudmi za kakovost

3. Področje prodaje

4. Področje nabave

5. Kontrola sredstev za delo

6. Informacijski sistem.

1. Dosledno in pravilno izvajanje je še posebej pomembno zaradi naše izvozne usmeritve, ki je danes predpogoj za uspešno gospodarjenje.

Pri nadzoru nad izvajanjem sistema ni mišljen nadzor, ki spa-

da v okvir vodenja kontrol v TOZD, temveč analiza deviacij kot n. pr. zajemanje podatkov (pravilnost načina, pogostnost, točnost itd.), strokovno znanje kontrolorjev itd.

2. Psihične lastnosti karakterizirajo človekovo individualnost, ki ga vsekakor po eni strani opredeljuje v pozitivnem smislu, po drugi strani pa izhajajo iz individualnosti določeni problemi, zato se morajo ljudje usmerjati, vzgajati in izobraževati. Delavcu moramo poleg ugodnih pogojev za delo določiti kaj od njega pričakujemo, dati navodila, nuditi strokovno pomoč, zagotoviti vse potrebno za upravljanje procesa in vzgojiti občutek, da je skrb za dobro kakovost dejansko njegova osebna korist. Pri tem pa velja poudariti, da s psihosociološko motivacijo pogosto dosežemo trajnejše učinke kot z materialno. Načini za tako motivacijo so n. pr.: vzgledno skupino ali posameznika izdvojimo in ga populariziramo, pohvalimo, podelimo diplomo, pripravimo objavo v internem glasilu ali zberemo vse najboljše delavce iz vseh oddelkov in jim pripravimo zanimivo ekskurzijo itd. Uspešni so se pokazali tudi panoji v posameznih oddelkih, kjer se grafično prikazuje dnevni, tedenski ali mesečni škart po posameznikih ali skupinah. Za še večjo učinkovitost bi kazalo izvesti tekmovanje med obrati, oddelki ali posamezniki za kakovostnejše delo s predhodno opredeljenimi merili.

Ponekod pripravljajo razstave škarta, zato da bi ljudje pričeli razmišljati o vzroku, vrednosti, povzročitelju itd. Takšne načine bi lahko imenovali psihosociološka motivacija. V zadnjem času se v delovne organizacije uvajajo posebne oblike spodbujanja delavcev k ustvarjalnemu sodelovanju, tako pri oblikovanju delovnega procesa, organizaciji dela, izboljšanju kakovosti, kakor tudi pri ustvarjanju klime in zavesti pri doseganju zastavljenih ciljev. To so t. i. krožki za izboljšanje proizvodnje. Vanje naj bi bili vključeni delavci enakih interesov, skupaj s svojimi vodji. Skupine naj bi obsegale 5—10 delavcev. Na rednih sestankih analizi-

rajo stanje, formulirajo probleme in jih tudi rešujejo.

3. V svetu osvojeno načelo zahteva od proizvajalca in trgovine odgovornost za pravilen odnos do kakovosti zaradi zagotavljanja potrošnikovih interesov. Sprejetje takšnega načela zahteva od prodaje mnogo širše znanje o uporabnosti, trajanju, načinu transporta, skladiščenju proizvodov itd.

V konceptu tržnega poslovanja sta prodaja in trgovina dejavnosti, ki imata s potrošniki neposreden stik in možnost spoznanj njihovih želja, potreb ter možnosti spoznanja novih idej in zanesljivih podatkov. Vemo, da se kakovost uresničuje in vzdržuje v proizvodnji. Za dobro sodelovanje med proizvodnimi in trgovinskimi delovnimi organizacijami je definiranje kakovosti bistvenega pomena. Kakovost določajo pravno-tehnične norme, to so standardi, pravilniki o kakovosti, specifikacije proizvodov itd.

Standardi so najuniverzalnejši predpisi, ki poenostavljajo način dela in življenja ter ščitijo potrošnika. Specifikacije pa bolj podrobno definirajo kakovost kot standardi.

Pri spremljanju izdelka na tržišču gre najprej za uvajanje novega izdelka, ko je strokovna pomoč nujna, zato da potrošnik izdelek sploh osvoji in za permanentno spremljanje že osvojenih izdelkov. Spremljanje le-teh ima svoj pomen v sprotne spoznavanju in upoštevanju potrošnikovih želja. Pogosto se dogaja, da določen izdelek na tržišču životari in nemalokrat propade, ker proizvajalec ne vzdržuje stikov z uporabnikom in se regulacija ne izvaja. Na področju prodaje je izdelan postopek komuniciranja s kupci. (Ponudba in naročanje proizvodov posebne kvalitete se še ne izvaja v celoti).

Reklamacije predstavljajo določen vir informacij s tržišča in so vedno odraz nezadovoljstva kupca. Posledice reklamacije niso le stroški, izguba poslov, temveč tudi izguba ugleda. Reklamacije in nezadovoljstvo kupcev moramo preprečevati z določanjem kakovosti, s pravilnim uvajanjem novega izdelka, s permanentnim

(Nadaljevanje na 20. strani)

(Nadaljevanje z 19. strani)
spremljanjem že osvojenih izdelkov in upoštevanjem potrošnikovih želja.

Naj še enkrat poudarim, da je dobra kakovost največja reputacija za izdelek oz. proizvajalca in najmočnejši element konkurenčnosti. Višja cena je pomembna samo ob nakupu in se nato hitro pozabi, slaba ali dobra kakovost pa spremlja izdelek do konca življenjske dobe.

Definiranje kakovosti in pravilno uvajanje izdelka na tržišče sta pomembni aktivnosti, ki sta tesno povezani z razvojem. Z namenom dobrega in učinkovitega sodelovanja z razvojem in ostalimi službami so bile opredeljene vsebinske, strokovne in oblikovne povezave.

4. Predpogoj za uspešno delovanje integralnega sistema so poleg opredeljenih tehnoloških postopkov tudi nabavne in prodajne aktivnosti. Odnosi v zvezi z odgovornostjo za kakovost so se v teku zgodovinskega razvoja spremljali od načela, da je za slabo kupljeno blago odgovoren kupec

sam, do stališča, da je kakovost v celoti stvar proizvajalca.

Pri urejanju odnosov z dobavitelji se opravlja vrsta aktivnosti. Poleg tehničnih pogojev kakovostnega prevzema (TPKP), ki se sklepajo v smislu kupoprodaje, je prav, da poznamo dobavitelja v širšem smislu, še posebno zaradi raznih sovlaganj in tendenc po skupnem nastopanju na zunanjem tržišču. Zato se opravlja ocena sposobnosti dobavitelja. Ocena sposobnosti se opravlja po rezultatih kontrole prispelih pošilk že izbranega dobavitelja, sistematskega spremljanja pri prevzemu in proizvodnji, reputacije dobavitelja v pogledu kakovosti, pregleda stanja pri dobavitelju. Ugotavljamo tehnično-tehnološke sposobnosti v proizvodnji, stanje meritev in laboratorijske opreme, metode in postopke kontrole, stanje kontrolne dokumentacije, organiziranost in vlogo tehničnih funkcij, kvalifikacijsko strukturo, perspektivo razvoja itd. Za pristop k analizi in oceni sposobnosti dobaviteljev mora-

mo pripraviti seznam dobaviteljev, sestaviti anketo, ki naj zajema vse potrebne podatke, po pregledu anketnih listov opraviti osebne obiske pri najpomembnejših in perspektivnih dobaviteljih. Nato pa se po pomembnosti razporejeni kriteriji točkujejo ter statistično obdelajo, vsi podatki in rezultati posameznih dobaviteljev pa se med seboj primerjajo.

5. Slaba kakovost nastaja tudi zaradi neustrezne kakovosti, nastavitve, dotrajanosti, vzdrževanja in režima dela strojev, orodij in naprav. Delno se kontrola sredstev za delo izvaja v grafiki, sicer pa je sistem pripravljen.

Predpogoj za izvedbo je vsebinska in organizacijska ureditev vzdrževanja, ki ravno v tem času poteka.

6. Informacijski sistem želimo vsebinsko izpopolniti in obogatiti z informacijami iz ostalih področij in racionalizirati dokumentacijo s poenotenjem različnih obrazcev, zmanjšanjem fizičnega obsega mesečnega poročila itd.

Cilka Jedlovčnik

VZDRŽEVANJE DELOVNIH SREDSTEV

III. nadaljevanje

5. PRIPRAVA VZDRŽEVANJA

Funkcija priprave vzdrževanja

Uspešno poslovanje vzdrževalne službe se dosega z odgovarjajočo organizirano pripravo vzdrževanja. Zaključen sistem priprave predstavlja smotno povezavo vseh zmogljivosti vzdrževalne službe s potrebnimi vzdrževalnimi deli na delovnih sredstvih v TOZD in OZD.

Z dobro organizirano pripravo vzdrževanja dosežemo:

- večjo učinkovitost vzdrževanja z manjšim številom zaposlenih

- boljše izkoriščanje delovnega časa vzdrževalcev

- optimalno oz. minimalno število zaposlenih

- ekonomično nabavo, manipulacijo in uporabo rezervnih delov

- znižanje stroškov vzdrževanja

- racionalni obseg dokumentacije in režijskih stroškov.

Za postavljanje ciljev poslovanja vzdrževalne službe so zanimivi statistični podatki o izkoriščanju delovnega časa vzdrževalcev.

— neposredno delo	25 %
— hoja in transporti	25 %
— lastna priprava dela	25 %
— čakanje	5 %
— osebne potrebe	10 %
— ostalo	10 %

Našteti podatki so le orientacijski, vendar jih lahko vključimo tudi v naše razmere. Z dobro organizacijo priprave vzdrževanja

lahko vplivamo na učinkovitejšo izrabo 50 do 60 % razpoložljivega časa. To pa je še posebej pomembno v naši DO s procesno in visokoavtomatizirano proizvodnjo.

Vse sodobnejše in zahtevnejše delovne priprave zahtevajo tudi vse bolj strokovne vzdrževalne posege, ki ne dopuščajo slučajnosti, niti obrtniškega pristopa k delu. Pri tem pa moramo stalno nadzirati stroške, ki jih povzroča dejavnost priprave vzdrževanja. Cilj priprave je torej v doseganju večje učinkovitosti, pri čemer pa ne smemo prekomerno povečati stroške priprave same.

Naloge priprave vzdrževanja se po obsegu in podrobnosti obdelave razlikujejo od priprave proizvodnje. Ugotoviti je potrebno dejavnost oz. vzdrževalne posege,

kjer pripravljala dela lahko odpadejo. Pri popravilih moramo razčleniti posamezna dela, ki jih mora priprava obdelati do podrobnosti in tista, ki jih priprava prouči in nakaže le tehničnim vodstvom obratov ali delavnic.

Makrostruktura priprave vzdrževanja in njena vključitev v vzdrževalno službo je naslednja:

V funkcionalni shemi so vsa področja, s katerimi se mora ukvarjati priprava dela. Posamezna področja so vezana na zasedbo delovnih mest, saj delavec lahko dela na več področjih oziroma funkcijah dela. Zasedba je odvisna od obsega del in velikosti, ki ga mora pokrivati celotno vzdrževanje in s tem tudi priprava dela. Izhodišče funkcionalne kakor tudi organizacijske zasedbe je pogojeno z ekonomsko utemeljitvijo, pa tudi s strokovnostjo in časovnimi izvršitvami popravil.

Število delavcev v pripravi vzdrževanja je odvisno od specifičnosti razmer v TOZD oz. delovni organizaciji.

6. KADRI IN NAGRAJEVANJE

Uspešnost vzdrževalne službe je v največji meri odvisna od usposobljenosti delavcev, večkrat pa celo od posameznikov. Današnja stopnja mehanizacije in opremljenosti v TOZD zahteva niz poklicev in ožjih specialistov, ki obvladajo posamezne stroje in naprave.

Na avtomatiziranih strojih je udeležba proizvodnih delavcev zelo majhna in so le-ti v glavnem nadzorniki (kontrolorji). Proizvodnemu delavcu so običajno znane le delovne operacije, ki jih stroj izvaja, prav malo pa ve o sestavi avtomata. Tega pa mora do podrobnosti poznati vzdrževalec.

Zato mora biti vzdrževalna služba dobro organizirana in dosledno mora biti izpeljana zasedba delovnih mest po sprejeti organizacijsko-strukturni shemi.

Pri kadrovanju v vzdrževalni službi v nekaterih TOZD ugotavljamo precejšnjo kratkovidnost. Vodilni kadri imajo večkrat po-

manjkljivo znanje o tehnologiji vzdrževanja in s področja organizacije.

Vsak nov razvojni ukrep mora od zamisli do realizacije prehoditi razmeroma dolgo pot, ki včasih traja tudi po več let. Za uspešen razvoj vzdrževalne službe je zato nujno, da ima strokovni vodilni kader dolgoročno perspektivo in mora čutiti odgovornost za dolgoročno uspešno delo. Pogosto menjavanje je večkrat vzrok zaostajanja v razvoju vzdrževalne službe.

Poslovne uspehe smotrne razvojne politike vzdrževanja lahko objektivno ocenjujemo šele po treh do štirih letih. Zelo nevarno in tudi neodgovorno je ocenjevanje vodilne ekipe po trenutno doseženih efekti, kajti le-ti so lahko posledica preteklih organizacijskih prijemov in akcij ali pa posledica priprav na prihodnje akcije.

Današnji zelo hitri vsesplošni razvoj zahteva vse obsežnejše in novo znanje, strokovno literaturo, informativne sestanke, seminarje, strokovne ogleda ipd. To so pogoji že uspešno oblikovane razvojne politike in vzdrževalne službe v delovni organizaciji.

Pri diagnosticiranju kvarov mora vzdrževalec poleg strokovne usposobljenosti imeti tudi bogato prakso pri podobnih delih, z usposobljenostjo praktične uporabe odgovarjajočih instrumentov in dokumentacije ter fizične kondicije.

Področje vzdrževanja je zelo kompleksno, saj združuje poleg tehnično-tehnološke dejavnosti tudi planske, kontrolne, varnostne, računovodske in pravne posle. Kompleksnost vzdrževanja je v sodobnih tovarnah tako izražena, da vsem zahtevam lahko zadostijo le teami, ki jih sestavljajo strokovni kadri ter tehniki različnih poklicev.

Odstotek zaposlenih pri vzdrževalnih delih v primerjavi s skupnim številom zaposlenih je odvisen od vrste dejavnikov in je v naših delovnih organizacijah v preteklosti od 5 do 7 %, danes pa od 5 do 20 %. Razmerje raste v procesni proizvodnji in v avtomatiziranih tozd, kjer se proizvodnja odvija prekinjeno. Pri popolno avtomatiziranih proizvodnih pro-

cesih znaša razmerje tudi do 40 %.

Organizacijske napake pri reševanju kadrovskih vprašanj lahko povzročajo težke posledice:

- vzdrževalci so nezadovoljni z organizacijo in razmejitvijo delovnih mest; različna stopnja zaposlenosti in izkoristek delovnega časa povzročata neodgovarjajoče nagrajevanje in s tem padec delovne storilnosti in discipline nasploh

- nedorečen obseg dela na posameznem delovnem mestu omogoča, da se prizadeti izmikajo odgovornosti za izvršeno delo

- slabo opravljanje vzdrževalnih nalog se negativno odraža v doseženih rezultatih in stroških TOZD ter negativno vpliva na medsebojne odnose med vzdrževalno službo in drugimi službami v delovni organizaciji.

Vprašanje normiranja vzdrževalnih del je precej zamotano. Vzdrževalna dela so namreč močno kompleksna in večkrat tudi zahtevna. Dogaja se, da na pogled popolnoma identični vzdrževalni posegi zahtevajo različna opravila: npr. večja popravila na dveh enakih strožnicah so lahko precej različna, za čiščenje dveh oken ni potreben enak čas, ker je eno le zaprašeno, drugo pa je zablateno.

NEKAJ MISLI O EKONOMIKI VZDRŽEVANJA

Organizacija, obseg in razvoj vzdrževalne službe v delovni organizaciji so odvisni od stopnje organizacijskega razvoja TOZD in tako od OZD kot celote. Dosežena stopnja rentabilnosti in tudi ostanek amortizacije ne predstavlja skrajnih možnosti TOZD. Njihova stopnja rentabilnosti in s tem njihove razvojne možnosti se povečujejo z boljšim izkoriščanjem zmogljivosti, s kakovostnejšimi asortimenti in nižjimi proizvodnimi stroški ter z odvajanjem večjega deleža v investicijske namene. Pri tem pa je napačna orientacija, če se skuša povečevati dohodek na račun rednega tekočega vzdrževanja in planiranih popravil ter programirane zamenjave sestavnih delov razpoložljivih delovnih sredstev. Finančna sredstva za razvoj TOZD dotekajo (Nadaljevanje na 22. strani)

(Nadaljevanje z 21. strani)

iz proizvodnje. Zato moramo spremljati vsakodnevno aktivnost osnovne proizvodnje ter vzporedno razvijati dejavnost dopolnilnih proizvodnih enot (proizvodnih servisov) v TOZD in s tem tudi v OZD.

Nesmiselne so pogoste kritike, da je poslovanje dopolnilnih proizvodnih enot zelo drago in da je treba v principu znižati vse posredne stroške. Ne kaže neupravičeno kritizirati zlasti stroške vzdrževanja, kar je večkrat že navada, saj kritika ne izhaja iz izdelanih pregledov in analiz. Dogaja se, da se ob obravnavi polletnih in letnih finančnih rezultatov ugotavlja kar »na pamet«, da so stroški vzdrževanja visoki, pri tem pa ti stroški niso razčlenjeni in dovolj pojasnjeni. Istočasno pa tudi niso podani stroški, ki so posledica izpadov v proizvodnji, in le-ti izhajajo iz slabo organizirane vzdrževalne službe. Zavedati se moramo, da se delovna sredstva obrabljajo in starajo in da so zato potrebna redna tekoča vzdrževalna dela in planirana popravila — vsa ta dela pa tudi nekaj stanejo.

V TOZD moramo prisluhniti kritiki, da so storitve za velika popravila (remonte) v domačih vzdrževalnih enotah večkrat dražje od tistih, ki jih nudijo druge delovne organizacije. Do takšnih ugotovitev prihaja, ko se pristopa k velikim popravilom brez izdelanih predkalkulacij. Izključno s predkalkulacijami in ponudbami zunanjih interesentov se lahko obdeli ponudene zneske ob vseh ostalih pogojih TOZD in ponudnika ter tako ugotovi realnost kalkulacij in oceni najugodnejšega ponudnika.

Za uspešno preventivno vzdrževanje strojne opreme ni priporočljivo, da jo proizvodnja obremenjuje 100 % ali celo načrtuje še večje izkoriščanje s preobremenjevanjem. Tako izostanejo tekoča vzdrževalna dela in pojavijo se nevarnosti kvara ali loma. Pri razumni uporabi strojne opreme bo proizvodnja načrtovala izrabo zmogljivosti nekaj pod 100 %, s čemer bo omogočeno dosledno izvajanje preventivnega vzdrževanja.

Zadovoljiva ekonomika vzdrževanja se odraža v takšnem stanju delovnih sredstev, da le-ta neprekinjeno sodelujejo v proizvodnem procesu in da so pri tem stroški vzdrževanja minimalni. Ko govorimo o ekonomiki vzdrževanja vseh delovnih sredstev v TOZD, lahko dosežke razdvojimo na naslednji dve kategoriji:

- ekonomičnost, dosežena neposredno v stroških vzdrževanja
- ekonomičnost kot posledica neprekinjenega planiranega proizvodnega procesa.

Ekonomičnost, ki izvira iz neprekinjenosti proizvodnega procesa, TOZD večkrat ne posvečajo dovolj pozornosti. V mnogih TOZD ne registrirajo in analizirajo zastojev v proizvodnji, ki so posledica kvarov in lomov ter stroškov neplaniranih popravil. Ne le vrednotenje trajanja popravila in nastalih stroškov, temveč registriranje in analiza časovnega zastoja v proizvodnji, ter s tem povzročenih stroškov, ki neugodno vplivajo na finančni rezultat poslovanja, bi odprlo poglede na pravilno vrednotenje ukrepov v sistemu vzdrževanja.

Pri vlaganju finančnih sredstev v razvijanje in izpopolnjevanje vzdrževalne službe v TOZD oz. v delovni organizaciji moramo upoštevati tudi pospešen razvoj, ki ga dosegamo s pomočjo dodatnih finančnih sredstev v obliki investicijskih posojil. Pri tem je zelo pomembna kalkulacija, ki mora dokazati, da bodo nove investicijske naložbe lahko same izplačale vloženo vrednost investicijskega posojila in stroške dodatnih proizvodnih in uslužnostnih učinkov.

Stroški vzdrževanja se nenehno povečujejo s stopnjo mehanizacije ter z vedno bolj tehnološko izpopolnjeno opremo in uvajanjem polavtomatizacije ter avtomatizacije. Zaradi občutne višine stro-

škov vzdrževanja pa obstoja v tej funkciji tudi obsežno področje potencialnih možnosti znižanja stroškov. Strokovnjaki ugotavljajo, da se lahko kontrolira in s tem vpliva na okoli 30 % letnih stroškov vzdrževanja. To pomeni, da dosežena višina stroškov ni nujna in da dobro organizirana vzdrževalna služba lahko doseže občutno znižanje stroškov. Ugodne finančne rezultate bo dosegla samo tista vzdrževalna služba, ki bo:

- uspešno sodelovala s proizvodnimi obrati znotraj TOZD
- dosledno letno planirala vse stroške vzdrževanja
- zajemala stroške po planiranih pozicijah
- tekoče spremljala obračunane stroške ter jih analizirala
- letno izdelovala, odobravalna in izpolnjevala plan racionalizacije.

Za ugotavljanje cene za večja popravila (remonte) se morajo izdelati predkalkulacije, ki so podlaga pri razgovorih s proizvodnimi TOZD in ostalimi enotami v delovni organizaciji. Tako je dana možnost, da posamezna enota ni dolžna prepustiti določenih vzdrževalnih del vzdrževalni službi v delovni organizaciji in se lahko odloči za zunanjšega ponudnika, če je njegova ponudba ugodnejša od notranje. Znano pa je, da odločitve za storitve zunanjega ponudnika večkrat ni v interesu delovne organizacije kot celote. Pri omenjeni poslovni odločitvi ne bi bili popolni, če bi upoštevali le ceno in bi zanemarili analizo ter vrednotenje vseh ostalih momentov, kot npr. datum začetka del, trajanje, pričakovana kvaliteta dela in izdelkov, sposobnost in zmogljivost ponudnika, njegovo gospodarsko stanje in drugo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

biti obveščen
pomeni tudi obveščati

NAŠA KULTURNA DEJAVNOST ...

V okviru praznovanja Tedna Aera bo komisija za kulturno dejavnost pri Konferenci osnovnih organizacij ZS Aero Celje med drugim organizirala tudi samostojno razstavo likovnih del naših sodelavcev Alojza Pongrašiča in Jurija Godca. To je zadnja od vrste prireditev, ki jih je v desetih letih svojega delovanja organizirala omenjena komisija. V preteklosti je bilo njeno delo posvečeno bolj ponudbi — različnih kulturnih prireditev v Celju, Sloveniji in Jugoslaviji. V tem obdobju so člani komisije prodajali predvsem vstopnice za različne prireditve zabavnega značaja, ki so organizirane v dvorani Golovec in seveda tudi abonmajske vstopnice za gledališče in koncerte. S to dejavnostjo smo dosegli, da se vedno več naših delavcev udeležuje raznih prireditev, s tem pa širijo svoje obzorje na tem področju. Tako se lahko pohvalimo, da so si mnogi delavci, ljubitelji kulturnih prireditev, že tako izostrili okus, da že izbirajo med bolj in manj kvalitetnim prireditvam, ki jih želijo obiskati. V zadnjih letih smo v svojem delu dali večji poudarek spodbujanju različnih oblik amaterske kulturne dejavnosti. Organizirali smo recitacijsko skupino, ki sicer v zadnjem času ni kdo ve kako aktivna, vendar menimo, da z novimi ljudmi, ki prihajajo, obstajajo tudi nove možnosti, da bi delo ponovno zaživelo.

Ustanovili smo mešani pevski zbor. Zbor deluje že tretje leto in v okviru možnosti je že dosegel določene uspehe, pohvali se lahko z dvema priznanjema.

Skupina likovnih amaterjev, deset jih je (morda se bo v prihodnjem obdobju pojavil še kdo), je večkrat uspešno razstavljala v delovni organizaciji, v Muzeju revolucije, za širšo celjsko javnost. Ob vseh razstavah so naši likovni amaterji, ki so mimogrede povedano delavci iz vseh TOZD in DSSS, poželi veli-

ko pohval obiskovalcev razstav, pa tudi mnenja likovnih kritikov so pozitivna.

V našem glasilu se že od začetka izhajanja pojavljajo posamezniki ali skupine avtorjev najrazličnejših literarnih del. Enkrat bolj, drugič manj skrbijo za to, da je naše glasilo pestrejše.

Ob vseh teh prizadevanjih naše

komisije pa moramo opozoriti še na organizirano prodajo knjig. V zadnjem letu smo poskušali seznaniti čim več naših delavcev s knjigami Prešernove družbe in ostalih založb. Prvi korak je storjen, uspeh je sicer zdaj še minimalen, vendar pričakujemo boljše odziv bralcev.

Dora Rovere

PREBERITE, NE BO VAM ŽAL

V knjižnici Edvarda Kardelja, na oddelku za odrasle, si lahko izposodite najnovejše knjige vseh slovenskih in srbohrvaških izdajateljskih hiš. Na voljo so tudi knjige v tujih jezikih.

Tokrat vam predstavljamo tri dela s police leposlovja:

— **PESEM PTIC TRNOVK**, avstralske pisateljice Colleen McCullough, je preprosto delo v dveh knjigah, v katerem avtorica predstavlja tri rodove družine CLEARY. Družina se iz Nove Zelandije preseli v Avstralijo in tu se edina hči Paddija in Fione zaljubi v mladega župnika Rolpha. Po raznih zapletih se sicer poroči z drugim, vendar ljubezen do Rolpha vseeno ostane.

Delo je napisano v lepem jeziku. Zanimivo pa bo predvsem za ljubitelje zapletenih ljubezenskih zgodb.

— **SALAMONOVA PESEM**. Pisateljica Toni Morrison nam predstavlja zgodbo družine Dead (mrtev). Ta priimek so dobili, ko je neki zapit uradnik napačno izpolnil obrazec in pod »očetovo ime« vpisal: Mrtev.

Glavna značilnost pripovedi sta čudaštvo značajev in praznoverje, ki ustvarja vtis nenavadnega, črnškega surrealizma. Ta pa ni grajen na paradoksih, temveč je rezultat nepopolnega razumevanja sveta in posebnega črnškega obnašanja junakov pripovedi.

Težko je kratko opisati vso učinkovitost te zapletene pripovedi, vendar bo bralec, ki se bo prepustil reki besed, nagrajen ne le z estetskimi užitki, temveč tudi z globokim pogledom v ameriške rasne probleme.

— **DEVICA IN CIGAN**, je zbirka novel pisatelja, D. H. Lawrence, ki je pri nas znan po romanu Ljubimec Lady Chatterly.

V tej zbirki so novele: LISJAK, PRINCESKA, DEVICA IN CIGAN.

Lisjak je zgodba o skupini de-

klet in njihovi medsebojni čustveni navezanosti.

Princeska je pripoved o mladi ženski, ki ji je oče vcepil prepričanje, da je drugačna, plemenitejša, čistejša od drugih. Zato tudi po očetovi smrti ne zna živeti.

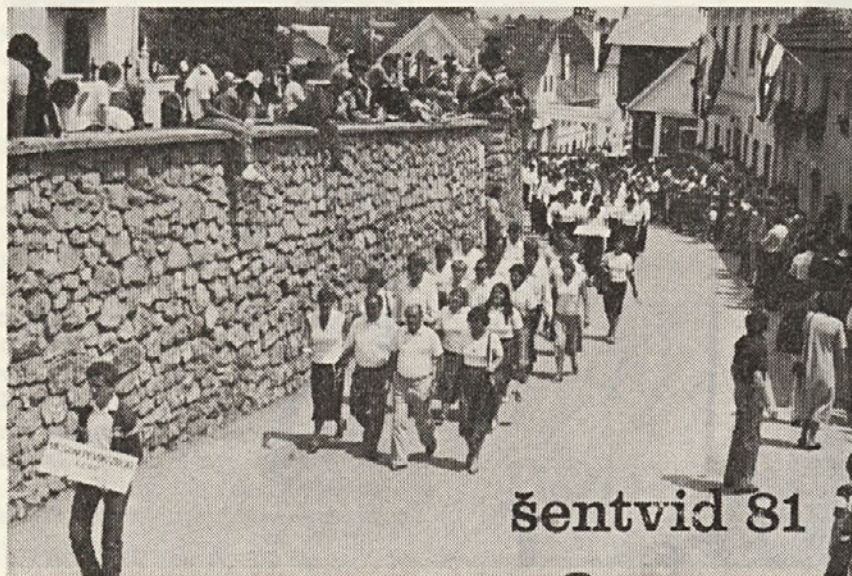
Devica in cigan — Med mlado župnikovo hčerko in ciganom se splete ljubezen. Dekletu pomeni cigan SVOBODO, nasprotje vsega, kar se dogaja v župnišču.

Predstavili smo vam predvsem »lažja« dela, saj je še poletje in smo še vedno, kljub napovedim o koncu počitnic, sproščeni. Prihodnjič pa vas bomo opozorili na nekaj novejših, zanimivih del s področja potopisov.

Omenimo še to, da je letna članarina za vse oddelke Knjižnice Edvarda Kardelja 25 din.

Dora Rovere

UTRINEK IZ TABORA...

Pevski zbor naše delovne organizacije je v juniju sodeloval na srečanju slovenskih pevskih zborov v šentvidu pri Stični. Tole pa je utrinek iz mimohoda, pred tribuno s častnimi gosti.

Dora Rovere

naš aero

L I T E R A R N I U T R I N K I

ZAKAJ, ČLOVEK?

Rada se smejem
— prepovedal si mi. (Smejijo se norci)
Rada bi jokala
— prepovedal si mi. (Jočejo šibki)
Rada bi spregovorila resnico
— prepovedal si mi. (Pametni molčijo)
Rada bi pela
— prepovedal si mi. (Nimaš posluha)
Rada bi ljubila
— prepovedal si mi. (Ti ne smeš ljubiti)

Ne smejem se več
in solze skrivam,
utihnila sem
in tudi pojem ne več,
ljubila pa bom — čustev mi ne moreš vzeti!

Alja

ZRENKA

Crnokosa mala čigra
suknja joj se malo digla
pa se šeče i prkosi,
zato suknju kratku nosi.

Suknju nosi do kolena,
lepa vitka i malena,
pa osvaja tudje momke,
pa joj prete sve devojke.

Što im momke ona uze,
pa djevojke liju suze,
suze liju i proklinju,
hoće ljubav da okaju.

Što ste ljute drugarice
zašto niste zavodnice,
zavodite tudje ljude,
a sa vašim kako bude.

Nisam kriva što sam živa,
što se igram sa momcima
što jim svoje srce dajem,
za ljubav se ja ne kajem.

Baš me briga za te priče,
to se mene i ne tiče,
to im veli mala Zrenka
prava mini manekenka.

Tako igra, frajeriše,
svakom momku manevriše,
zavide joj druge dame
što ne mogu one same.

Napraviti nešto tako
zavoditi momke lako
frajer biti uživati
i nikad se ne udati.

Vi vodite svoju brigu,
ja odlazim u tu igru,
da izigram momka toga
možda tvoga ili svoga.

Hasim Avdić

SANJAL SI

Sanjal si...
rad bi divjal in nižal plotove,
rad bi okove razčesnil
in stene podiral.
Zdaj le misel ostaja in vprašam te:
»ZAKAJ?«

Umrl si...
Še stoji svet, a tebe ni več.
Ni več vonja po tvojih preznojenih adidaskah.
Ni več hrupa gramofonskih plošč,
ni več romantike
— ostaja le popisan list.

Vem, da je vse, o čemer sanjam zlagano.
Vem, da je vse, kar si govoril, laž.
Pa vendar — ljubim te!
Morda bolj kot si upam priznati,
morda manj...

Sanjarim.
Si ti res tu?
Morda se motim...
Morda pa lahko prenesem tvoj mrtev obraz,
ne da bi trenila z očmi,
ne da bi jokala — čeprav mi solze
razžirajo dušo?!
Reci, da me ljubiš,
reci, da nisi mrtev...

Alja

458/1981

1119811889,7

COBISS

NAGRADNA KRIŽANKA 7

**35 LET
2000**

										GRČIJA	FR. FILM. IGRALKA (EMMA- NUELLE)	HOGO- METAŠ KOVAČE- VIC	IZDEL- VALEC FOTO- GRAFIJ	LOI								
										REKRE- ACIJSKA DEJAV- NOST												
										POVELJ. CELJSKIH GROFOV (JAN)												
										PEVEC DARIAN												
										ODDELEK TOXD GRAFIKE	KRAŠKO BRNO VIHO	VELIKA OPICA ALJA TKAČEVA										
										ČLAN BEATLOV (RINGO)												
										ZAZNA- VANJE S PRSTI												
										POLJSKA	SL. LUKA IGRALKA KRAVANJA (ITA)											
										LJUBITELE TEPEŽA												
										MEJNA KOLIČINA												
										FLAVI- STKA GRAFE- NAUER	SL. PEVEC (ALFI)	UČENEC										
										GLAS- ZNAK, KI ZVIŠA TON												
										MAKED. KOLO												
										ZELIŠČE												
										1												
										KRAP												
										VELIKAN V 8. MITO LOBI	IGRALEC NELSON											
										TROJANSKI JUNAK ?												
										VRSTA MADŽAR. KLOBAS												
										LIDIJA OSTERC												
										MOŠKA SPOLNA ELEZA, MODO												
										STADION NA REKI CELJE												
										KRILOV IVAN	OCET											
										MUSLIM. BOG	TOVARNA GOLFOV											
										JAP. DENARNA ENOTA												
										KARENINA												

MAZALČ

**VERDIJE-
VA
OPERA**

**2
MALO-
PRIDNEŽ**

**SVET. ORG.
ZA PREHR.
IN KMETIŠ-
TVO
OKEL**

**NAROBNA
SLIKA NA
FILMU
ČAROVNIK**

**KRANJ
JUNAK
KISANKA
(MORNAR)**

OJDIP

**PISATEL
KAPOR**

**KRILLO
RIM.
KONJE-
NICE**

**GL. MESTO
SENEGALA**

**IWO
DANEU
SOSED.
DRŽAVA**

**TRN,
OST**

**LJUBITELE
SREDOZ.
OKRASNA
RASTLINA**

**LUKA V
IZRAELU
INDIJAN.
LJUDSTVO**

**LUKA V
JUGOZEM.
JEMENU**

**DRSAKA
MAŠKOV**

Rešitev križanke št. 7 pošljite do 18. septembra 1981 na naslov: Kadrovski in splošni sektor AERO, Čuprijska 10, Celje.

Na pisemski ovitek napišite: NAGRADNA KRIŽANKA 7.